

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusuose ir į Austriją 2½ auks.

Į Ameriką ir į kitas svetimas žemes 4 auks.

Į Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus

rašto arba už jos vietą per

pusę puslapio 60 feningių.

ĮSEINA KAS MĖNESIS VIENĄ KARTĄ.

Naujos žabangos.

Negalimas yra daiktas, kad kelios dešimtys žmonių įveiktų visą šalį ir valdytų ją taip, kaip jiems patinka. Tai aiškiai matyt iš persekiojimo lietuviškų knygų. Nė žandarai nė žemskiai, nė parubežės sargai ne stengia su laikyti prasiplatinimą lietuviškų knygų, ir jeigu tik nuo jų vienu reiktų mums daboties, tai labai lengvai galėtų knygos platinties. Bet ant nelaimės tarpe mūsų brolių atsiranda daug valdžios bičiulių, kurie kaip anas judošius, istumia savo brolius į rankas mus priešų. Persekiojimais ir kratos tankiausiai išvyksta dėlei paduotų skundų. O ir kratos ne visada pasisektų, jeigu ne būtų išakmai pasakyta, kur yra paslėptos knygos.

Ikšiol tankiausiai išdykdavo skundai iš nesutikimo tarpe žmonių. Dabar, matyt, neužtenka žandarams tų skundų ir jie stengiasi už piningus prisivilioti žmones ir iškvesti nuo jų visas paslaptis lietuvių darbų, jie nori turėti tam tikrus samdytus skundikus, kurie už valdžios piningus padėtų persekioti lietuvišką kalbą, tikėjimą apšvietimą . . . Girdėt, kad apie Marijampolę Suv. gub. ešą du toki judošiai lietuviai, kurie pardavę savo dušią už piningus tarnauja drauge su mūsų persekiojais stumdami į kalinius savo brolius, skandydami savo tikėjimą, kalbą apšvietimą. Naumiestyje Suv. gub. žandarai taip-gi norėjo papirkti vieną vaikną ir pažadėjo jam duoti 20—55 rublius, jeigu tik jis pasakys, kas skaito ir platina lietuviškus raštus. Tokio ginklo tvėrėsi nesenei atvykę iš Varšavos žandarų viršininkas Vonsiačkis, kuriam pavesta yra užziūrėti Naumiesčio ir Marijampolės pavietų. Gal ir kitose vietose naudojasi mūsų persekiojais iš tokio pat ginklo. Bet galima sakyti, kad toks valdžios išmislas da nesenei pas mus išsigyveno ir tik vėliaus lemia yra jam apgarsėti po visą Lietuvą.

Be to vartoja žandarai daug kitokių ginklų norėdami susekti lietuvių darbų. Sugavę

kaltininką, jie pirmiausiai stengiasi susekti kitus kaltininkus. Įbauginę kaltininką visokiomis bandomis ir kankinimais jie vėliaus žada paleisti kaltininką, jeigu tas pasakytų nuo ko jis gavęs knygas, su kuom bičiuliauęs ir tt. Ne galėdami nieko iškvesti žandarai tankiai apsimeta viską žiną ir spėdams apie kaltininkus nori išgriebti patvirtinimo žodžius iš lupų kaltininko. Meluodami visokiu būdu žandarai kartais sumaišo pėdas kaltininko ir išgriebia daug žodžių teisybės. Jeigu-gi nepasiseka žandarams ne su melagystėmis pagauti į savo kilpos kaltininkus, tuomet surašė jie falšyvus, melagingus protokolus ir liepia kaltininkams pasirašyti. Nišmanėliai, pasirašę ant tokių protokolų žinomą, įklampina į bėdą ne tik save, bet ir kitus. Bet-gi tokius darbus ne visada pasiseka atlikti žandarams, nės be prokuratoriaus jie ne tur tiesos traukti „sleštvos.“ Pikti jų išmisalai gali pasisekti tik tuomet, jeigu jų ne daboja prokuratoriai, kurių dalykas yra užziūrėti, kad žandarai elgtusi ne pagal savo norus, bet tik pagal viešpatystės įstatymus. Bet kartais ir prokuratoriai esti ne kiek ne geresni už žandarus, tada suprantama jie nedaug ką gelsti prie „sleštvos.“ Kaip ten nebutų, mes turime įsitęmyti štai ką: 1) papuolus į žandarų arba policijos nagus nesiteisinti nė prieš vieną ir laukti formalios „sleštvos“ prieš žandarų viršininką ir prokuratorių. Jeigu kaltininkas būtų ne prisirengęs, kokių būdu reikia jam teisintis, tuomet jis gali net reikalauti, kad „sleštva“ būtų atidėta ant vėlesnio laiko, pasiteisindamas pailsiniu, galvos skaudėjimu ar kita kokia liga. 2) Išrasti konuotrupiausių pasiteisinimų ir ne painioti į savo tarpą kitų, idant per tai ne prassitęstų „sleštva.“ 3) Negerai ką pasakius, galima išsižadėti surašyto jau protokolo ir reikalauti sustatymo kito protokolo pasiteisinant, kad annuosyk norėta išsisukti ir dėlto būtų pameluota . . . 4) Žandarams netikėti suvis ir laikyti juos už melagius, už vilkus, apsidengusius avies kailiu. Jeigu kartais

teisybė išsiliudytų per kitus, tai ir tuomet kaltininkas ne būtų nubaustas už melagystę, nėra jis prisiėkęs kalbėti teisybę. 5) Kaltininkai atsako tik už tuos savo žodžius, kurie yra patalpinti protokole kas buvo kalbėta prieš prastus žandarus, tai ne turi didelės vertės ir ne gali būti įtraukta į protokolą be kaltininko valios. Dėlto pasirašyti ant protokolo galima tik tuomet, kada bus aišku kas yra parašyta protokole. Kas ne supranta maskoliškai, tas turi reikalauti, kad protokolas būtų jam perpasakotas lietuviškai. 6) Ant lietuvių — šnipukų žiurėti kaip ant judošių, pardavėjų savo tėvynės, tikėjimo, savo dušios ir viso to, kas mums yra miela ir ką mes giname; nuo tokių judošių reikia mums šalinties kaip nuo raupuotų arba reikia pasirupinti juos pašalinti iš savo tarpo švelniu ar šiurkščiu budu ir išvijus juos iš savo tarpo persergėti teip-gi kitus tautiečius, kad visi pažintų vilkus avies kailyje. Kada visi pažįs lietuvių — judošių, tuomet sunku bus jiems gyventi mūsų tarpe ir turės arba prisidėti prie mus arba atsiskirti nuo mus ir pereiti į mus persekiotojų eilę.

Sl.

„Keli žodžiai apie Orą.

Oras kaip žinoma apsupa žemę iš visų pusių. Kas tai yra tas oras? Yra tai duja labai skysta, lengva, gerai permatoma, melsvo dažo. Oras yra labai svarbus dėl gyvulių ir augalų, nėra be jo negali gyvi būti. Jeigu nebūtų oro ant žemės viskas gyvas tuojaus numirtų, žemė taptu tuščia kaip tuščias yra mėnuo, ant kurio nėra oro. Taigi dėlto mokinti ir rupinasi pažinti įpatybės tos teip svarbios dėl gyvasties dujos.

Kad oras yra permatomas, nėra ką nė darodinėti, nėra jeigu oras būtų nepermatomas, mes nieko aplink savę nematytume, teip kaip beveik nieko nematome per tirštus ukus, kurie yra mažai permatomi.

Kad oras yra duja skysta persitikriname mojuodami ranka; jeigu oras būtų tirštas, tai sunku būtų mums ore ranka mojuoti kaip sunku yra vandenyje. Mat oras yra 770 sykių skystesnis ir lengvesnis nei vanduo, tai yra viena kvorta vandens sveria tiek kiek 770 kvortų oro.

Kad oras yra melsvo dažo galime suprasti iš to, kad mūsų dangus išrodo mums mėlyną. Ant mėnuo, kur nėra oro, dangus yra visados juodas, lygiai kaip juoda, tamsi yra visa erdmė svieto, kurioje kabo mūsų žemė ir visos žvaigždės. Štai da vienas paveikslas parodantis, kad oras turi melsvą dažą: Jeigu iš tolo žiūrėsime į girią, tai anoji išveizės mums ne žalia, bet melsva. Dėl ko tai teip? Dėlto, kad mes žiūrime į girią per melsvą orą, lygiai teip kaip

žiurint per mėlyną stiklą visi daiktai melsvais išrodytų. Iš arti žiurinti girią anoji neišveizės mums mėlyną, kadangi terpu mūsų akių ir grios yra teip nedaug oro, kad jo melsvas dažas neturi jokios įtekmės, lygiai teip būtų jeigu žiūrėtume per labai mažai melsvą stiklą, visi daiktai išveizėtų ne mėlyni, bet teip kaip jie yra.

Tyrinėjimas mokslinčių parodė, kad oras yra tai mišinys iš dviejų dujų, teip vadinamo degio (oxigenium lotyniškai) ir asoto. Jeigu kam tai dyvinu išrodytų, tegul paima prastą, už tai visiems žinomą paveikslą: degtinę. Jeigu nežinančio paklausi, iš ko susideda degtinė? Be abejonės, nusistebėjęs, teip atsakytų: „degtinė iš nieko nesusideda, o tai yra sau degtinė ir gana!“ Žinantis-gi atsakys „stačiai, kad degtinė yra tai mišinys vandens ir spirito. Teip ir apie orą mislino pakolaik nedaėjo, kad jis susideda iš dviejų dujų. Apart degio ir asoto ore yra da ir vandeniniai garai, bet anų yra nedaug.

Apart to mokinti patyrė, kad juo aukštyn nuo žemės juo oras yra skystesnis ant galo už 70 verstų oro visiškai nėra.

Kokiu budu tai patyrė, kaip tyrinėjo orą aukštumose čionais paduodame. Prasčiausias ir lengviausias budas tyrinėti orą aukštumose tai užsilipti ant aukštų kalnų. Kaip žinoma ant svieto yra daugybė aukštų kalnų turinčių net 9 verstus. Stai kaip. aprašo prancuzų mokintas Sosiur savo kelionę ant viršunės Monbliano, aukščiausio kalno Europoje. Monblianas yra Šveicarijoje, aukščio turi puspenkto versto.

„Pirmą dieną rugpjūčio 1787 m. — rašo Sosiur, išsirengiau į kelionę imdamas draugia tarną ir 18 vadų, kurie nešė daiktus ir moksliškus prietaisus. Pirmutinę dieną nesutikome jokių kliūčių: ėjome lėktais kalnais apaugusiais veja, pakolaik nedaėjome iki sniego* ir ledu, kur sustojome nakvoti. Kitą dieną jau buvo blogiaus. Reikėjo eiti per ledynus, pilnus gilių plyšių ir bedugnių, per kurias kur nekur buvo tarytum tyčia padaryti tiltai iš sniego; bet tiltai tie ploni, kiekvienoje valandoje galintie sulužti. Kolionė buvo teip sunki, kad į tris adynas vos verstą nuėjome. Trečią adyną po pietų perbridome lygumą pilną sniego su daugybe bedugnių. Dabar buvome keturiais verštais ankščiau nei vanduo maršė, o trimis aukščiausios vietos, iš kurios išėjome.

Vadai netrukę pradėjo valyti vietą nakvynei, bet tuojaus pajuto įtekmę kalnų oro. Tvirti

*) Už dviejų verstų aukštyn ant kalnų prasdeda sniegas, kuris guli ten amžinai, nesutirpsta nė vasarą. Nekuriose vietose sniegas nuo ilgo gulėjimo susispaudęs pavirsta į ledą lygiai taip kaip pavirsta į ledą sniegas spaudžiamas rankoje. Dideli plotai ledo gulinčio kalnuose vadinasi ledynais.

vyrai, pripratę po 8 adynas laiptoti po kalnus, dabar numetę po keles lopetas sniego, turėjo sustoti sunkiai kvėpuodami, kaip ir po sunkiausiam darbui. Viens iš vadų beeidamas vandens su puodeliu, pakelej apalpo. Aš pats statydamas savo prietaisus dėl tyrinėjimu, jaučiausi didei nuilsęs, nors jokio sunkaus darbo neatlikau. Visi jautėme didelį troškimą. Tokią ietekmę turėjo kalnų oras, kuris tokiaime aukštume yra labai skystas; žmogus, pripratęs prie tirštesnio oro ant žemės paviršiaus, tokiaime ore negali ilgai gyventi.

Nuo lygumos, ant kurios stovėjome, buvo matyti į visas puses baltas blizgantis sniegas, o augščiaus dangus, daug tamsesnis negu žiurint nuo žemės. Aplinkui buvo tyka kaip kapuose, nebuvo girdėti jokio balso, jokio pėdsako gyvo sutvėrimo. Tiksliai nakčia pabudino mus užimas sniego, ritančios nuo kalnų.

Ant rytojausėjome vėl aukštyn. Termometras rodė 3 laipsnius šalčio. Oras darėsi vis skystesnis, spėkos mūsų silpnėjo kiekvieną valandėlę. Iki viršūnei kalno paliko ne daugiausnė ketvirtis versto, betėjimas kaskart vis darėsi sunkesnis. Kas berteinis turėjome sėsti ilsėtis. Tokia kelionė tęsėsi dvi adynas. Ant galo lygiai vienuoliktą adyną pasiekome Monblano viršūnę.

Buvome ten tris adynas, bet neveizint ant to, kad nepraleidau dyka nę valandėlės, ne daug mokslisų patyrimų galėjau padaryti. Skystas oras apsilpnino kuną, mažiausias judėjimas tuojaus alsin, noro valgyti visiškai neturėjome ir tiksliai šaltas vanduo palaikė mūsų nusilpusias spekas.

Apie ketvirtą adyną po pietų Sosiur ir jo vadai pradėjo leistis žemyn — ir po 4 dienų sunkios ir paojingos kelionės laimingai atgal sugrįžo ir su didžiu džiaugsmu buvo sveikinami draugų iš giminių.

Sosiur'o paveikslą sekė kiti tyrinėtojai, bet nevisiems tą kelionę laimingai pasibaigę, buvo sniegas arba įpuldavo į bedugnes ir kiti iki smert užsimušdavo.

Idant gerai ištyrinėti oro aukštumą mokinti nepasikakino pasikėlimu ant kalnų, vieną dėl to, kad kalnu augštai negalima pasikelti, o antrą kad tokie pasikėlimai yra labai sunkus. Daug lengviaus pakykti į viršų balionu, kuriais mokinti nekartą naudojosi. Čion paduodame aprašymą kelionės balionų anglo Glešerio, kuris 1862 ir 63 metuose kelis syk lėkė balionu, idant mokslisškai ištyrinėti orą aukštumose. Štai kaip jis rašo: „5 rugsėjo 1862 metų — rašo Glešeris — diena buvo uknota ir oras abelnai nebuvo atsakantis kelionei balionu. Vienok nusprendėme nemainyti savo užmanymo ir apie antrą adyną po pietų pakilome balionu iš miestelio Valferhampton Anglijoje.

Juo aukštyn kilome į viršų, juo oras darėsi šaltesnis, o ukai kaskart tirštesni; perėjus 10 min. atsidurėme viduryje tiršto debesio. Oras buvo nišpasakytai dregnas, o aplinknius buvo visiškai tamsu. Bet štai palengva debesys pradėjo retintis, o pakilę aukščiaus išvydome giedrią šviesą. Prie saulės spindulių, da aiškiaus atsimušė melsvas dažas giedraus, jokių debeselių neaptraukto dangaus. Koks puikus matymas! Visi debesiai liko po mumis, išrodė mums iš viršaus tarytum daugybė kalniukų apdengtų sniegu, terpu kurių žibėjo nuo saulės spindulių aukštos viršūnės.

Pirmą adyną ir 21 minutą, tai yra po 18 min. lėkimo buvome jau 3 verstus į viršų pakilę. Iš to aukščio per išsiskyrusius debesius da gerai galėjome matyti paviršių žemės. Termometras rodė jau tiksliai 0 (zero) šilumos, oras buvo nišpasakytai sausas. Perėjus da 10 min. buvome jau 5 verstus pakilę nuo žemės. Termometras dabar rodė jau 7 laipsnius šalčio, vanduo induose, kokius su savim turėjome, pradėjo šalti. Perėjo da 8 minutes ir buvome jau 6 verstai nuo žemės. Termometras rodė 13 laipsniu šalčio. Išmetime dalį sunkenybės (smiltis) ir per 10 min. pakilome iki pusaštunto versto nuo žemės. Termometras rodė jau 18 laipsniu šalčio. Lėkėme kaskart aukštyn; aš pats užrašinėju kiek rodo termometras, barometras ir kiti mokslisai prietaisai. Bet pirmą adyną ir 51 minutą jau negalėjau atskirti skaitlių; da porą minutų ir negalėjau jau matyti brukšnelių ant termometro.

Tuom tarpu buvome jau suviršum 8 verstai nuo žemės. Dešinią ranka pasiremiau ant stalelio, bet staiga pajutau, kad ji jau nesivaldo; bandžiau pakelti kairiąją ranką, bet ir tą jau nesivalde; norėjau pajudinti kuną, bet ir kunas jau manęs neklaušė; da valandėlę galva mano nusviro ant peties, jokio sanario negalėjau pajudinti, tik akimis mačiau savo draugą, kuris da galėjo krutėti. Užsilpęs ant krašto laivo, stengėsi, pataisyti virvutę nuo dūrelių baliono, kuris tuom tarpu kilo vis aukštyn. Priestatęs visą spėką, norėjau pakilti nuo suoloelio, bet tuojaus apalpau. Kada atsipeikėjau, jau leidomes žemyn. Mano draugas judino manę, prašydamas, kad toliaus daryčiau patyrimus. Papasakojo man priegtam, kad kada buvo užsilpęs ant krašto laivo, jį apėmė bausis šaltis, rankos ir kojos sustingo teip, kad vos galėjo atgal į laivelį sugrįšti. Matydamas, kad aš apalpau, norėjo juo greičiaus atidaryti baliono durutes, bet rankos jau jo neklaušė; suspėjo tik nutverti virvutę dantimis, atlošdamas galvą į užpakalį, atidarė durutes. Tai mus išgelbėjo. Balionas tuojaus pradėjo žemyn leistis. Buvome netoli 11 verstų nuo žemės. Termometras tokioje

aukštumoje rodė 23 laipsnius šalčio, o ant žemės tuom tarpu buvo šiltas ruduo.

Idant geriaus iširti tirštumą oro, paėmėme 5 karvelius. Pirmą išleidome aukštumoje 5 verstų; išsketė sparnus, bet dėlei skystumo oro negalėjo lėkti; nupuolė kaip sklypas popieros. Antrą išleidome aukštume 6 verstų; šitas pasirodė tvirtesniu, lėkė tankiai mojuodamas sparnais ir svyrnuodamas į visas puses. Trečią išleidome aukštume 7 verstų; šitas nupuolė kaip akmuo ir greitai išnyko mums iš akių. Iš trijų pasilikusių viens nudvesė, kitas buvo niekam netikęs. Liko tik vienas paskutinis, kurį paleidome jau grįždami aukštume 6 verstų; bet šitas nenorėjo lėkti žemyn tik ramiai atsitupė sau ant balionu viršaus. Iš visų karvelių tik šitas vienas laimingai namo sugrižo, ir manding šitas buvo visų gudriausias.

Musų kelionė tęsėsi neilgai. Kilome į viršų po 300 pėdų į minutą, dėlto ir nusileidome netoli tos vietos iš kurios iškeliaavome, juo labjau, kad oras buvo tykus ir tik palei žemę buvo mažas vėjelis. Nevisados teip atsitinka, tankiausia aukštuose oro sluogsnuose buna labai didelis vėjas, kuris nuneša balioną šimtus verstų nuo vietos, iš kurios iškeliauo.

Palygindami šitą Glešer'io aprašymą su Sosiur'io aprašymu, matome, kad ir kylant ant aukštų kalnų ir lekiant balionu į viršų užtėmyjame tapat; juo toliaus nuo žemės, juo oras šaltesnis, skystesnis ir sausesnis, ant galo aukštumoje 10—11 verstų yra jau teip šaltas ir skystas, kad joks gyvas sutvėrimas ten negali išturėti. Žmonėms stokuoja kvapo, kraujas prasimuša per nosį ir gerkle, sąnariai stingsta, apima silpnumas, kunas nesivaldo ir ateina smertis.

Teip ir atsitiko laike vienos kelionės balionu trims prancuzams: Spineli, Sivela ir Tisandje 1875 metuose. Drąsus tie keliauninkai, kurie jau nesykį kelėsi balionais, leidosi 5 dieną balandžio 1875 m. dėl moksliskų tyrinėjimų. Pakilo jie net 9 verstus, bet ten apėmė juos didelei silpnumas ir tik viens Tisandje atsipekėjo ir gyvas sugrižo namo, parnešdamas lavonus savo draugų.

Teip tai nekartą net gyvastį padeda mokinti žmonės, geisdami pažinti prigimtį, geisdami moksliskai iširti tą, kas da žmonėms yra nežinoma.

Ant užbaigimo paminėsiu, kad dėlei mokslisko tyrinėjimo oro aukštumose šimet ketina leisti balionus iš visų didesnių miestų Europos: iš Londono, Paryžiaus, Berlyno, Peterburgo. Tuose balionuose žmonių nebus, nės kaip matėme labai aukštai žmogus pakylti negali; balionuose bus tik moksliski prietaisai kaip štai: termometrai, barometrai ir kiti, kurie bus teip įtaisyti, kad pats užrašys, kas reikia, tai

yra kaip aukštai iškilo balionas kiek kokioje aukštumoje buvo šalčio, dregnumo ir teip toliaus. Kur nusileis tie balionai su moksliskais prietaisais nieks negali žinoti; pertai laikraščiuose dabar garsina ir prašo, kad atradę nupolusį balioną nenaikintų jį, bet dastasų mokintiems vyrams, kurie išėmė instrumentus žiurės, ką jie užrašė. Apie tai ir mums svarbu žinoti, nės gali atsitikti, kad kuris nors balionas Lietuvoje nusileisti gali.

B.

Simukas ir Magdutė.

(tikras atsitikimas).

(Pabaiga).

Ant tų žodžių nusiminęs šeimininkas pakrapštė galvą. O šeimininkė priminė jam, kad vakar tikrai buvęs Povyilas pas juos, jug jie išgerę su juom du butelių likiero, tiktai ji neatmenanti gerai, kas pirkęs tuos butelius; už tat gerai atmenanti, kas juos išgerė, nės vakar vos paguldžiūsi girtą vyrą, o jai ir šiandien sopą galvą.

Tai-gi jie nežinojo, nė ką daryti. O kaip Suskis vėl ėmė savotiškai įkalbinėti, tėvai sutiko ant to, ką buvo vakar sukalbėję, pradėjo derėtis apie dalį ir ant galo nutarė taip, kad tėvas užmokėsęs ir už užsakus ir už šiubų.

Kadangi Povyilas skubinosi, todėl kunigas sutiko užsakyti pirmą užsaką, tiktai kad juodu ateitų ant poterių tuoju, kaip tik sugriš Magdutė. Teip-pat kunigas persergėjo, kad jeigu mergina nesutiktų, tai kad jos nespirtų, ir liepė tuotarpu nedaryti nekokios išrangos.

Bendrovė pagrižo iš Vilniaus nedėlioje prieš pat' sumą. Suėjo tiesiog į bažnyčią, pabaigdami atlauidus ten, kur juos pradėjo ir da kartą atsiuodami Dievo valiai. Magdutė nusipirko paveikslėlį šv. Simano, nešėsi jį su savim ir per visą savo kelionę buvo atsidavus Simano patrono globai.

Po sumos prasidėjo pamokslas. O kaip jo klausė? Dieve susimylėk! Seniai kosėjo, davinėjo viens-kitam tabokos uostyti: moters teip žiovavo, tarytum kunigą prarys. Kur-ne-kur vienas- kitas senis lingavo galvą snausdamas, lyg susidavęs smakrą į suolelį arba kaktą į kaimyną, atsibusdavo ir tada dairėsi aplinkui nudelbęs akis, ar kas į jį nežiuri. Vaikiniai kumšėjosi su alkunėmis, rodydami pirštais ant skraidančių palubėje paukščių, kurie turėjo savo guštas languose, o per išmustus stiklus buvo įlekusios ir į bažnyčią. Mergos vėl žiūrėjo į kaspinus, skareles ir kasas. Neužtenka joms pasižiūrėti: reikia dar pirštais pačiupinėti. Ant galo joms neklausant ir už tai nesuprantant Dievo žodžio, ir nusibodus stovėti ant daikto, atsiklaupė, viena paskui kitą, trečią, ant galo visos, kiek tik jų buvo, kaip pulkas avių, kada

visos eina viena už kitos. Atsiklaupusios ir prisilenkusios prie žemės žiurėjo prijuosčių ir sėjonų, tarytum jos Leibienės krome. Nusibodus žiurėti, pradėjo tarp savęs šnibždėti ir juoktis. Joms tikrai rodėsi, kad jos karčiamoje, ne bažnyčioje.

Ant galo pamokslas pasibaigė. Kunigas atsivertė knygas ir pradėjo sakyti užsakus. Akiesmirksnyje pabudo visi miegaliai, nutilo juokai, šnibždėjimai ir kosulys. Visi, kaip vienas, atsigręžė į sakyklą. Bažnyčioje teip nutilo, tarytum visi išmirė.

„Povylas Suskis, jaunikaitis, su Magdaleną Povylaičiute, pana, abudu iš Rudžių, šitos parapijos, užsakas pirmas.“

Kas žinotų kokius kliutis tarp tų ypatų...
— Aš, aš turiu! — suriko Magdutė ir aplėpo ant grindų.

Tetulė ir da viena mergina paėmė ją už pažasčių ir išvedė iš bažnyčios ant gryno oro.

— Tai nudžiugo, net bažnyčioje suriko, — pasakė Povylas, stovėdamas palubėje prie vargamistro.

— O gal ji labai nuvargo ir labai sušilo, kaip ją žmonės įsipaudo, — sakė vargamistra.

Magdutė ištiesų buvo labai nuvargus; tai-gi kaip ją parvedė namo ir paguldė ant lovos, ji gardžiai užmigo.

Visą pirmadienį, kiek kartų motina užminė apie šliubą — ji nė klausyti nenorėjo.

— Pasakiau jums kartą, kad už Povylo netekėsiu, tai ir netekėsiu, nors jus manę užmuštumėte!

Teip pasakius, surudo ir išėjo iš pirkčios.

Tėvo-gi nebuvo namie, nės su Povyly buvo išvažiavęs pas notarą arba regentą.

Nežiurėjo vienok višiškai tų merginos ašarų ir daugumas sakė, ją pateisindami, kad ji ir negalint juoktis, nės prieš žmones negražu esą sakyti, kad nor tekėti. Jug kiekviena merga prieš šliubą turint verkti. Tiktai nereikią vėl verkti per daug, nės jaunikio giminės gali manyti, kad mergina jo nenorinti.

Tai-gi nors Magdutė verkė, vienok rengėsi abiejose pirkčiose prie vestuvių. O mergina nė rankos nekišo prie tos išrangos, tik vis veržėsi į lauką prie darbo.

Trečiadienį po pietų, eidama paskintų karvėms žolių, pamatė iš miestelio ateinantį keliu žmogų. Jis buvo užsikabinęs maišą, o ant jo galvos buvo plati skrybėlė. Ėjo jis stačiai ir tiesiai, tik buvo, matyti, nuvargęs, nės lazda pasirimščiavo. Iš eigasties matyti buvo, kad jis dar jaunas, bet kad turėjo juodus akinius, todėl išrodė lyg koks senis. Žiuri Magdutė į tą žmogų, apsilvilkusį rudine, kaip paprastas sodietis, tik su akiniais. Kad ji teip būtų pamačiusi su akiniais ponpalaikį, ji visiškai nebutų stebėjusis, nės dvaro ponaičiui da ter

penkiolika metų, o jam nešioja akinius. Merginai taip akiniai įlindo galvon, juog stabterėjo, lyg žoles skindama, o tuo-tarpu laukė praeinant keleivio, kad iš arti galėtų prisiziūrėt. Žvilgterėjo vieną-kart ir kitą-kart į kelio šalį.

— Į ką tas žmogus panašus? — tarė sau.
— Ar ne Vilniuje jį tik mačiau! Ten tiek buvo žmonių.

Ir da sykį grįžterėjo.

— Simuks! Simuks! — sušuko mergina ir pasileido bėgti prie artinančios žmogaus.

Ir ištiesų buvo tai jos Simanas.

Grįžo jis pačiame laike, norėdamas priduoti nelaimingai mergeitei stiprybės tuose sielvaruose, kurie teip slėgė ją, ir kasžin, ar ant galo, netekusi spėkų, ne būtų pasidavusi joms. Jeigu teip Simanas pagrižęs būtų dvi nedėlia vieliaus, gal Magdutė būtų buvus jau ištekėjus.

Kas gal apsakyti džiaugsmą, su kuriuo sveikinosi dabar abudu ant kelio!

— Ko man nerašei, tu netikėli? — užkalbinėjo jam meiliai mergeitė, vesdama jį namo!

— Matai, Magdute, tai šitie akiniai, dėl kurių teip ilgai negalėjai manęs pažinti ir kurie paskui tarę teip nugašdino buvo priežastis mano tylėjimo.

Cia Simanas apsakė, kaip per mustarą šalį jo stovįs kareivis nenoroms bakstėrėjo jį akin, kaip jam ją sopėjo, kad net gydyklon turėjo atsigulti, kur ir išbuvo keliolika nedėlių. Besirgdamas gavęs jos laiškelį, norėjęs tuojau atrašyti, bet jam daktarai užgynę rašyti. Kaip jis nerimavo, bet nebuvo ką daryti, nės gydykloje nebuvo, kas būtų galėjęs parašyti laišką lietuviškai.

Tik štai vieną-rytą daktaras pasakęs jam, kad per jo akių nesveikumą jis nebetinkas karumenės tarnystei, tai-gi išduosę jam liudinimą ir nusiųsę su tuo į pulką. Apsidžiaugęs Simanas ta naujiena teip, kaip dabar, sutikęs Magdutę. Tada pasirižęs nieko jai nerašyti, tik eiti tiesiog namo ir netikėtai nudžiuginti mergeitę.

Magdutė keletą kartų jį klausė, ar jis jaučiasi gerai dabar? ar ne sopa jam akių? ir paskum apsakė jam trumpai savo nelaimę. Ant galo pasisakė, dabar jau nieko nebebijanti, jaučianti savo spėkas ir atsispirsianti tėvams, jeigu ją norėtų priversti, nės dabar turinti užtartytoją.

Bekalbėdami įėjo į pirkčią, kur rado abudu tėvu ir Povylą.

Koks buvo pasisveikinimas — nežinoma. Tiek te galiu pasakyti, juog tą nedėlią žmonės labiaus klausėsi pamokslo, negu pereitą. Bet kaip visi nusistebėjo, išgirdę vietoje Suskio:

„Simanas Genys, jaunikaitis, su Magdaleną Povylaičiute, merga, abudu iš Rudžių, šitos parapijos, užsakas pirmas.“

Trečią nedėlią po to užsako, buvo Simano ir Magdūtės vestuvės. Juodu ir šiandien tebe-gyvena ir dirba sveiki ir laimingi. Tik jis dabar negeriausiai mato ir nebegal skaityti. Magdė prisiperka visokių knygelių ir skaito jam atspė-dama nuo darbo.

Vertė J. Š.

„Paveikslėlis iš gyvenimo“.

„Ak tu Dievė! na mat, ir reikėjo jam teip staigiai numirti!“ —

„Ti-gi, rodos kas pustė užputė! Be kunigo, be nieko!“ . . .

Teip šnekėjo žmonės, vaikščiodami po ulyčias U. miesčiuko, nės prieš kelias valandas pergan-dino juos žinia, juog Norvyliis, dvaro panaktinis eidamas ulyčia, puolė ant žemės ir numirė. Nors žinoma buvo, juog Norvyliis neturėjo svei-katos, buvo visados silpnas — dėlto-gi ir tarnavo už panaktinį negalėdams sunkauso darbo dirbti, — bet vis-gi, kol da žmogus tebevaikščioja, ne-galima sau perstatyti, kad viena valandėlė . . . ir nebėra jo tarp gyvųjų. Sirgo jug, sirgo, bet vis-gi, rodos, nereikėta jam teip greitai mirti.

Šiandien da siuntė jį ponas i žygunę; pagrįžo po pietų, atnešė ponui laik-raščius ir laiškų ir, atidavęs, nuėjo į kleboniją atiduoti klebonui kas jam buvo iš žygunės.

Nejautė vargdienis, kad neprieis jau tenai! Eidams pro bažnyčią puolė ant žemės ir nebe-gyvas! Žmonės, kurie arti buvo, paėmė jį ir inešė i triobą pas žakristijoną. Ten, sako da atsivėrė akys, bet nė žodžio neištāręs tuojaus vėl užmerkė, kad daugiau nebatidaryti! Tuojaus atėjo urėdininkas, išėmė iš kišenės laiškų (vienas da buvo su piningais) ir nunešė klebonui. Kaip kareivis kovoje, teip jis, vargšas, numirė, pildydamas savo darbą! . . .

II.

Norvyliai gyveno dideliuose, ant trijų gyve-nimų, namuose, kartu su kitais dvaro darbinin-kais. Butai darbininkų buvo prasti: kiekviename kambaryje gyveno po dvi šeimynas; kambariai buvo šalti, drėgni; maži langeliai mažai šviesos teileisdavo. Žmonės ėjo čion iš bėdos ir da: pons buvo geras ir teisingas. Darbą duodavo pagal spėkas, algą visad teisingai užmokėdavo, svetimos ka-peikos nenorėjo.

Tankiai rupėjo jam, kad darbininkai neturi kur gyventi; tankiai gailėjos jų ir kaip galė-damas taisė jų butus, bet daugiaus nieko ne-galėjo padaryti, nės buvo neturtingas. Dvaras buvo ne jo, samdė, o kunigaikštis, kuriam jis prigulėjo, gyveno toli, nė karto nebuvo tame dvare ir suvis nežinojo, kad yra žmonės, kuriam reikia po dvi šeimynas vienam kambaryje gy-venti! . . . O jei ir žinojo, tai gal manė: tam jie ir mužikai! bene nori gyventi kaip ponai, paločiuose!

Norvyliis, aprėdytas geriausiais drabužiais, gulėjo jau ant lentos. Išrodė gerai, kaip gyvas; ant prasišiepusio veido matyties buvo atilsis. Tarsi, džiaugėsi, juog dabar atsilsės už visus laikus. Nė jam dabar rupintis apie duonos kasnį pačiai ir vaikams, nė jam pono bijoti . . .

Ateis vakars jam nereiks eiti i dvarą ir visą naktį stovėti ant šalčio; pirmą naktį nuo ilgų laikų išsimiegos sau taip gerai ir ramei . . .

Pasibaigė visi vargai ir rupeščiai! . . .

Dievas teisingesnis už žmonius; Norvyliis buvo tikrai geras žmogus; pagalėlio vieno nė-kados nepaėmė paslapščiai; užskaitys jam vis tą ir užmokės. Kambarin susirinko jau keletas bobų ir ėmė giedoti. Norvylienė, sėdėdama kertėje, graudžiai, verkė; vaikai — mergaitė ir vaikiukas — jai pritarė. Neturtingas žmogus verkian tik paties numirelio, bet tuojaus pri-smaišo ir rupeščiai apie gyvenimą, apie piningus palaidojimui. Ir Norvylienai teip-gi širdis ko nesprogo iš gailėsčio mieliausio vyro, bet mintis, kas dabar su ja bus, statė jai plaukus ant galvos. Ką ji dabar veiks, ką padarys? Kaip užsidirbs vaikams ir sau duonos kasnėli? Lyg šiol ji verpė, audė, ėjo i dvarą padėti plovinių plauti . . . Šeip teip vis uždirbdavo kapeikėlę o drauge su jos vyro alga užtekėdavo jiems šokiui tokiam pragyvenimui.

O dabar ji paliko viena, vienintėlė . . . i tarnystę nieks nepriims su vaikais . . . „O, Jezau, Jezau, neapleisk manęs!“ meldėsi Norvy-lienė ir da graudžiai verkė. Už valandėlės nutilo, paėmė skepetą ir išėjo rupintis apie grabą ir palaidojimą. Visą viltį turėjo tame, kad ponas jai padės ir duos kokią rodą. I dvarą tat ir nuėjo.

III.

Iėjo stačiai i pono kambarį. Ponas sėdėdams už stalo skaitė laikraščius. Norvylienė puolė bučiuoti jo rankas, verkėdama: „Poneli, gelbėk manę! Neturi iš ko grabą nupirkti!“ „Aš jau liepiau Mykolui išrinkti lentas ir padirbti, nesirupink. Per naktį dirbs, ryt lyg pietų bus pabaigtas, o pavakare galėsite nunešti i bažnyčią,“ tarė ponas. „Bet kas bus su palai-dojimu? Jug piningų neturi, o vyras nuo manęs jau senei visą algą išėmė . . . grūdų tik paliko truputis . . .“ „O Jezau! nors tu numirk, nēr iš kur kelių rublių ištraukti! Mažmožį da turėjau, reikėjo už paskambinimą, pirkau degtinės ir duonos giesmininkams ir neb'liko!“ „Aš manau, nueik pas kleboną, paprašyk, jis neims nieko už palaidojimą. Vyrs tavo jug jam visados žygunę atnešdavo ir nešdamas numirė. Tik gerai paprašyk, pasakyk kokia esi neturtinga, tikrai nieko nepaims.“

„Kas žino, poneli. Bijau ir eiti; gal išbars ir išvays . . .“ „Eik tu! kokio tat reikėtų žmogaus, kad tokioje nelaimės nepadėtų! Nueik,

o pagrišus vėl ateik pas manę pasakyti, ką sakė klebonas. O dabar še rublis, gal ant ko reikalaus! Ir ponas, išėmęs iš kišenės rublį, davė Norvylienai. Ta bučiavo rankas, norėjo pulti prie kojų, bet ponas neprileido. „Eik pas ponią,“ tarė jis, „ji duos tau ant išmušimo grabo ką nors.“ „Dėkui, poneli dėkui! Kad tamstai Dievas padėtų ir neapleistų, kaip tamista manęs neapleidi varguose!“ tarė Norvylienė ir nuėjo į antrą pusę namus, pas ponią. Ponia davė jai ant išmušimo grabo, duonos kepalą ir truputį mėsos. Norvylienė padėkavojo, nuėjo namo, o paskui į kleboniją.

IV.

Neišėjo da nė valanda, o Norvylienė vėl įbėgo pas poną, vėl puolė prie jo rankų ir verkdamas sakė: „Oi Dieve, Dieve! velyk bučiau neįjęs! Klebonas be trijų rublių nelaidoja! Prašiau, meldžiau, apsakiau savo neturtingumą, nieko! Sako, tau dovanosiu ir kitas norės, ar visus dykai ir laidosi? Nė klausyte neklausė toliaus ir liepė 3 rublius atnešti!...“ Pono veidas užsirusino; pasikėlė iš kėdės ir ėmė vaikščioti po kambarį.

„Tai laidoks! tai žmogus! ir da nori vadintis žmogum! Klebonas, mat, turi būti, žmonėms pavyzdžiui! Kiekvienas žydas susimylėtų, o jis nepasigailėjo!...“ Ir keikė ponas lenkiškai, nesurasdams žemaitiškų žodžių. „Tegul jį šimts! kad ne, tai ne,“ pasakė ant galo ir išėmęs 3 rublius davė Norvylienei, tardams: Eik, nunešk jam tuos 3 rublius. Neprašyk, nesilenk daugiau! Duos Dievas, kaip norė apsieisime!“

Norvylienė padėkavojo išėjo. Negalėjo ji prisistebėti gerumui pono. Geras buvo, žinojo tai senei, bet niekados nemanė, juog teip labai geras. Kiek tai jis jau davė! Ir grabą, ir duoną, viską! O dabar da tiek pinigų... Vieną rublį... po tam tris, tokią kruvą! O rodos geros, ar tai mažai vertos?

Ant rytojaus palaidojo Norvyli. Žmonės pasiveizėjo į našlę, į vaikus verkiančius ant kapų, pasistebėjo ir nuėjo namo.

Po visam Norvylienė vėl nuėjo į dvarą ant rodos. Ponas pasakė jai teip: „Gyventi gali ant vietos, turėsi tą kampą dykai; pasodinsiu tau kelis purus bulvių, duosiu mažmožį grūdų, šiaudų paršui, medžių, o už tai ateisi į dvarą plovinių skalbti, pad-siu daržius ravėti. Karvę teip-gi kaip šeriau, teip ir dabar šersiu.“

Prasidžiugo Norvylienė ir akys jos prašvito. Tarsi, ne ta pati išėjo iš dvaro. Turės dabar maž ne tiek, kiek prie vyro; o da verps, aus, kaip pirma, nės dvare darbo nedaug jai bus, žinojo. Už kelių metų vaikai paaugs, užsidirbs sau duoną tada jai jokia blėda! Dėkui Dieve, kad manęs neapleidai! Neapleisk ir pono, duok jam visko gero!...

Satrijos Rayana.

Apie ukininkų draugystes.

Bendrovės savitarpinės pašalpos.

Žmogų tankiai persekioja visokios nelaimės. Vienam žmogui sunku yra gintis nuo tų nelaimių. Dėlto nuo pačios pradžios savo gyvenimo žmonės sumislyjo risti tarp save į draugystes. Įpatingai daug yra draugysčių miestuose. Tarp tų draugysčių yra teip-gi ir pašalpos draugystės. Tokios draugystės yra užsimergusios teip-gi ir tarp lietuvių ir vadinasi „labdaringomis draugystėmis“ (Peterburge, Rygoje ir kitur). Siekimas pašalpos draugysčių yra gelbėti savo sąnarius ir svetimus nelaimei atsitikus. Tankiausiai gelbti draugystė savo sąnarius pinigais, skolindama arba dovanodama. Kad turėti iš ko skolinti, reikia turėti tam tikrą išteklį, sądėlį arba kasą. Dėlto sąnariai draugystės moka tam tikrą mokestį į kasą kas mėnuo. Iš to susideda draugystės turtas. Kartais geri žmonės, matydami gerus draugystės darbus, teip-gi aukauja draugystei dalį savo ištekliaus. Teip-gi aukauja draugystei drapanas, autuvus ir kitokius daiktus vargdieniams išdalinti.

Bet yra ir tokios draugystės, kurios šelpia vieninteliai tik savo sąnarius. Tokios draugystės vadinasi draugystėmis *savitarpinės pagalbos* arba *pašalpos*.

Labdaringos draugystės ir draugystės savitarpinės pašalpos atsitinka ne tik miestuose, bet ir kaimuose, tarpe ukininkų. Apšviestose šalise tokių draugysčių yra labai daug. Pas mus tokios draugystės teip-gi yra labai reikalingos. Šiuom tarpe pakalbėsime apie draugystes savitarpinės pagalbos.

Draugystės savitarpinės pagalbos ukininkams daro daug naudos. Kartais pastimpa koks gyvuolys greitai reikia kitą nusipirkt, o pinigų nėra. Keliaut į valsčiaus kasą ir toli ir negreit gali gaut. Kartais sudėga ukininko triobos ir nėra kada laukt kol išduos valdžia ugnėvą už įtrauktus namus. Tuomet galima kreiptis prie draugystės ir ji greit sušelpia. Žinoma, nauda tokių draugysčių priguli nuo daugumo sąnarių ir didumo kasos ir gero atlikimo sąnarių reikalų. Vienam žmogui sunku yra gyvent be kitų pagalbos. Kaip keliauninkas išklimpęs į purvyną su savo vežimu negal viens išstumti vežimą iš purvyną, teip ir ukininkas atsitikus kokiai nelaimei negal atsigriebti be kitų pagalbos ir delei stokos pagalbos draugų ipuola į nagus sukčių, žydų ir nustoja viso savo turto. Tokios draugystės gali apimti kaimą, du, tris dešimtis ir išsiplatinti po visą valsčių. Mažesnės draugystės susideda į didesnes, kasos teip-gi susilieja ir pinigų suma labai užauga. Bet ant pradžios užtenka susipažinti su viepa mažą draugyste. Įsikuria draugystės štai koku būdu:

20—30 ar daugiau ukininkų sutaria dėt kas mėnuo į kasą po keles dešimtis kapeikų. Iš to su laiku susirenka daug pinigų. Jeigu 20 ukininkų kas mėnuo nudeda po 50 kap., tai kas mėnuo susirenka 10 rub., o per metus 120 rublių. Per 10 metų susirinktų 12 šimtų ne skaitant procentų. Susirinkus pusėtinai pinigų draugystė jau gali šelpti savo sąnarius. Vedimui draugystės reikalų išrenka kelis sąnarius — komitetą. Viens iš sąnarių komiteto yra kasierius ir veda rokundus įėjusių ir išėjusių pinigų ir tas rokundas parodo per kasos reviziją. Kits yra sekretorium ir veda knygas įstojusių ir atsitraukusių draugystės sąnarių. Pradžioj komitetas apsimą vesti draugystės reikalus dykai. Bet pasididinus kasai draugystės darbininkai gauna algas. Tuomet ir darbininkai išsirenka tam tikri, apšviesti ir išmanantieji gerai vedimą knygų (t. v. buchhalteriai). Draugystė sutaiso savo įstatymus ir duoda valdžiai užtvirtinti. Maskolijoje yra tam tikri valdžios išduoti įstatymai. Bet sąnariai draugystės matydami neparankumą kokio nors įstatymo gali jį išmesti arba pareikalauti nuo valdžios jo pertaisymo. Kad geriaus numanyti, kaip yra įtaisytos geros kaimiškos draugystės prisirišėkime ukininkų draugystėms Prusuose. Ten yra dvejopos ukininkų draugystės. Vienos priima į sąnarius visokius žmones, jeigu tik gal užmokėt paskirtą mokestį, kitos priima tik ukininkus į sąnarius. Pirmutinės eilės draugystės skolina pinigų ne paisydamas, ant ko tie pinigai bus apverst, antros eilės draugystės išduoda pinigų tik ant žinomų reikalų ir tai ant tokių reikalų, iš kurių vėliaus gali but nauda, paveikslan ant nusipirkimo sėklos, čiepu, pramanytų mėsų ir tt. Pirmutinės eilės draugystės įieško pelno, o antros eilės draugystės rūpinasi apie sušėlipimą savo sąnarių ir prilaikymą jų atsitikus nelaimei. Tarp ukininkų daugiausiai yra išsiplatinusios antros eilės draugystės. Tos draugystės daugiausiai ir naudos atneša ukininkams. Prieš paskolinimą pinigų draugystė apsvarto, kokią skolą gali pakelti skolintojas ir po kiek procentų jis gali užmokėti. Be to da draugystė turi valią kištis, ant ko buna apverčiami paskolinti pinigai. Piningus draugystė skolina ant tiek laiko, idant ukininkas galėtų sulaukti vaisių to darbo, idant kurio buvo pinigai išleisti. Bet ilgiausiai gali užstęsti skola 10 metų. Tokios draugystės ne priima daug sąnarių, bet tiktai artymiausius ukininkus, kuriuos visi gerai pažysta ir žino, kaip jie įdirba lauką, kaip veda sąvę, ar teisingi, ar ištikimi ir tt. Dėlto tokios draugystės apima keles dešimtis arba keliolika ukininkų. Koki pasisekimą turi tos draugystės, matyt iš sekančių žinių. 1892 metuose Vokietijoje buvo daugiau kaip 1065 draugysčių. O tuom tarpu tos drau-

gystės atsirado da ne senei: da nėra nė 50 metų kaip jos atsirado. Visos tos draugystės yra susivienijusios į vieną centrališką susivienijimą, kuris yra mieste Neuwied. Be to yra da ir daugiau draugysčių, kurios yra ne prisirašiusios prie centrališko susivienijimo. Centrališkas susivienijimas ukiškų draugysčių apima visų draugysčių reikalus, daro susivažiavimus, ant kurių susirenka mažų draugysčių pasiuntiniai ir apsvarto svarbiausius draugysčių reikalus. Apart centrališko susivienijimo sąnarių yra da centrališkas bankas, kuriame susilieja pinigai smulkesnių draugysčių.

Piningus skolina draugystės už labai mažus procentus ($4\frac{1}{4}\%$). Kadangi ukininkų bankai turi didelį išsitikėjimą pas visus, tai ir kiti padeda savo pinigų tuose bankuose, norint ir ne gauna didelių procentų ($3\frac{1}{2}\%$). Wilhelmas I. matydamas naudą tokių draugysčių aukavo joms 30000 markių. Be to ministerija žemdirbystės duoda draugystėms pašalpą (subsidią) kas metų po 3000 markių.

Mes ukininkai — lietuviai turime teip-gi rupinti įsteigti tarpe sąvę tokias jau draugystes. Pradžia visuomet yra sunki, bet toliaus galima išsigudrinti. Padavę vieni kitiems rankas, ukininkai nereikalautų nė žydų, nė kitų sukčių pagalbos, ne reiktų teip-gi pasitikėt nė ant ponų pagalbos: ukininkai pats mokintusi gyvent ir gelbėtis nelaimei atsitikus. Tik reikia gerų norų ir pradžios darbo. Patarmę galima rasti ne tik knygoose, bet ir pas gerus apšviestus žmones.

Sl.

Apie mėslo rinkimą ir mėslyno užvedimą.

Vertė iš lenkiško Ukininkė.

I.

Ant niekų mėslo pavertimas ukininkystėje.

Kaip pavadinti žmogų, katras turėdamas pinigų, nerokuoja jų ir neturi nėkokios vietos jiems padėti, bet išmėtinėja juos vien tik ant nereikalingų daiktų? Skleidžia juos be naudos, arba išbarsto sidabrą ir auksą ant kelio ir saujomis meta į dumblą, į upę ir popierinius rublius pečiuje degina? Kaip pavadintumėte tokį žmogų? — Pasakytumėte, kad beprotis arba mulkis! — Ar ne teisybė? — Teip-gi pavadintumėte ir tokį, kursai išblaško duoną, javus ir visas kitas Dievo dovanas.

Duona žmogui yra brangesnė už pinigų, už sidabrą ir auksą, ir už visus turtus, nės ji gina žmogų nuo bado. Už tai-gi ir tamsiausias žmogus numano, kad kas blaško duona, tas blogai daro. Bet iš ko yra ta duona? Duona darosi iš grūdų. Tai kas mēto be reikalo grūdus, taip-pat blogai daro, kaip tas, kas

blaško duoną. Bet grudas iš kur atsiranda? Duona darosi iš grūdų. Tai kas mēto be reikalo grūdus, taip-pat blogai daro, kaip tas, kas blaško duoną.

Bet grudas iš kur atsiranda? Grudas išauga iš žemės syvų. Iš vieno grudelio ėmesto žemėn išauga didelė varpa su keliais dešimčiais grūdų. Bet ne visur varpa išduoda tiek grūdų. Ant gryo smiltyno neišduos ji niekados tiek. Javai uždera tik ant trąšios žemės.

Sėkla ėmesta į žemę leidžia iš pradžios šakneles, įtraukia į savę trąšumą iš žemės. Iš įtraukto į savę trąšumo grudas brinksta, dygsta t. y. leidžia daigą, iš kurio paskui pasidaro varpa, iš varpos grūdai, o iš grūdų duona. Jeigu nebutų trąšumo žemėje, tai nebutų nė duonos. Kam nerupi trąšti žemę savo laukuose, tam tur buti nerupi ir duona.

Reikia da pasiklausti, kiek yra trąšumo žemėje? Ar gal jo ant visados ištekti? Nėra tiek trąšumo, kiek gal išrodo tamsiems žmonėms! Žemės trąšumas susimažina nuolat, su kiekvienais metais, su kiekvienu rugpjūčiu ir šienopjūčiu! Ant dirvonų, kur javų nebuvo niekados sėta, gali per kelis metus iš eilės javai gerai užderėti. Bet paskui nustos augę ir reiks pudimui tą žemės gabalą užleisti, ir da gerai užtręšti, idant šiek tiek ant jo vėl derėtų. Ariama žemė, ne dirvonai, reikia dažnai tręšti, nės kitaip javai visiškai nustos ant jos augę.

Kuom tręšti žemę, žino kiekvienas ukininkas. Bet nekiekvienas išmano, kad mėšlas yra ką didžiausias turtas, kad vien tik mėšlas duoda trąšumą žemei ir kad jis gina žmones nuo bado. Kas butų iš žemės be mėšlo? Žemė be mėšlo neatneštų žmonėms niekokios naudos. Ar atsiras kas nors, kas drįstų pasakyti, kad tai ne teisybė?

Dabar pasakykite patys, kaip vadinti tokių ukininkų, kursai nesinaudoja mėšlu? Kursai vieton tręšti laukus išmeta jį ant kelio, suteršia juom upių ir ežerų vandenį arba leidžia mėšlą susigerti į žemę arba sudegti ir išdžiūti. Toks ukininkas nė geresnis už žmogų, kursai grūdus ir duoną blaško. Galima jį drąsiai vadinti bepročiu ir mulkiu, lygiai su tokiu, kursai verčia pinigus į dumblius.

Bet ar mažai yra tokių ukininkų? Te apsidairo kiekvienas, ir ras jų aplink savęs šimtais. Pas mus žmonės da teip tamsos, kad neišmano, juog didžiausias turtas guli jų rankose. Barsto jie auksą saujomis. Jeigu mes toliaus teip-pat darysime, jeigu toliaus gyvensimė tokioje-pat tamsybėje, tai nuliėsimė teip savo laukus, jog jau mūsų vaikų vaikai badu stips ir keiks savo tėvų tėvus, kurie per savo menką išmanymą visai sugadino žemės derlingumą.

Bet perskaitę tuos žodžius, kiekvienas iš jusų tars: ką nori nuo mūsų to straipsnio

rašytojas? Jug kiekvienas ukininkas renka mėšlą ir išveža į laukus. — Teip, teisybė, renka ir išveža. Bet koks tai rinkimas ir vežimas! Tiktai juokas ima! Bet ir verkti reikia išmintingam žmogui žiurint į tokių darbą.

Mūsų ukininkai rokuoja mėšlu tik tą, ką nuo gyvulių palieka kutėse (tvartuose) ir diendaržyje. Didesnė dalis, kurią gyvuliai pameta laukuose, pievose, ant kelių, virsta į niekus. Kituose kraštuose, kur ukininkai daugiau išmano, negano nė pavasaryje, nė vasaroje galvijų, bet per ištisus metus laiko juos uždarytus kutėse, idant ko mažiausiai mėšlo išsimėtytų. Suprantamas daigtas, kad idant gerai per visus metus galima būtų šerti galvijus, reikia sėti tam tinkančios žolės, kaip tai: dobilus, lucerna, motiejukus ir t. t.

Bet mūsų ukininkai ir tą truputį mėšlo, kurį gauna nuo arklių, karvių ir avių uždarytų kutėse tik per žiemą arba trumpą vasaros naktį, nemoka prigulinti suvartoti. Renka jie tiktai tirštą trąšą, leisdami šlapiam nubėgti į griovius, arba susigerti į žemę, arba išdžiūti. Nišmano niekas, kad šlapume yra kita tiek trąšumo, kiek tirštame mėšle. Mėšlo svarbiausia dalis yra teip vadinamas amoniakas (kurio kvapas kutėje už nosies griebia) ir jo daugiausiai užturi savyje šlapumas. Nuo to amoniako šlapumas turi tokią stiprą ir akis griaužantį kvapą. Džiuvant šlapumui amoniakas išsivuođi, išsiskirsta ore ir su juo prapuola visas trąšumas. Bet mūsų ukininkai ne tik šlapumą į niekus paverčia, ir su tirštu trąšu nemoka apsieiti. Dažniausiai išverčia jį iš kutės į diendaržį ir ten laikō, kol amoniakas suvis išsivuođi, šlapumas išdžiūsta ir lietus nuplauja nuo jo paskutiniuosius rebias daleles. Ir tai vadinasi pas mus mėšlo rinkimu! Iš viso mėšlo tik ketvirta dalis trąšumo teatliko laukams užvežti. Trys dalys suvis prapuolė.

Bet kaip apsieina mūsų žmonės paskui su ta likusia ketvirta trąšumo dalele? Išveža į lauką, išmeta kruvomis ir teip palieka neįdarni į žemę, lyg saulė pabaigia degyti ir lietus plauti. Ir tai vadinasi mėšlo užvežimas! Tai teip mokame vesti ukę, teip apversti turtus, kurie guli mūsų rankose!

II.

Iš kur gauti mėšlą ir kaip jį sutaisyti.

Minėjau jau, kad amoniakas ir šlapumas tai svarbiausios dalys mėšlo; mūsų ukininkams tas dalykas nerupi. Tai atkartuju dar syki, kad amoniakas, kursai teip greitai išsivuođi, yra butinai reikalinga mėšlo daliems. Nuo jo žemė daugiausiai igauna trąšumą. Yra amoniako ir tirštamė mėšle, bet daugiausiai užturi jį šlapumas, už tai reikia rupinties teip daryti, idant šlapumas

ant niekų neišeitų, kad jis neišdžiūtų ir kad amoniakas iš jo neišsivadėtų.

Galima vis tą lengvai padaryti, tik nereikia tingėti. Pas mus krato kutėse galvijams paprastai vienus tik šiaudus, ir tai negerai taip daryti. Reikia laiks nuo laiko pabarstyti kutėse ir sausos žemės. Amoniakas tada neišsivuodi, bet išigeria į tą žemę ir kart su mėšlu išsiveža tada į lauką. Tenai susimaišęs su drėgna žeme priduoja jai daug trąšumo. Toks barstymas kutėse žemės yra da ir tuom geras, kad reikia tada mažiau šiaudų kloti. Atliekanczius sziaudus galima gyvuoliams suliobti; gyvuoliai geriau liobti duos vėl daugiau mėšlo. Reikia tik išidėti, kad žemė barstimui turi but sausa. Vasaroje lengva turėti sausos žemės, žiemai reikia pritaistyti ir sausoje vietoje sukrauti. Jeigu po stogu nēr kertelės supilimui sausos žemės, tai reikia ją supilti į kruvą diendaryje ir uždengti šiaudais. Barstimui geriausiai yra juodžemė, puvinos, velėnos isz slėnių arba birantis molis. Karvių ir jaučių mėšlą geriausiai barstyti birančių molių ir užvežti jį paskui ant lengvų laukų t. y. smiltingų.

Už vis daugiau barstymas žeme yra reikalingas arklių ir avių mėšlui, nės tas neužbertas žeme greitai genda, sudega, kirmija, vienu žodžiu ant niekų išeina.

Mėšlas barstytas žemėmis yra netik daug geresnis, bet ir daug daugiau jo pasidaro.

Bet ukėje yra da daug kitų daigtų, iš kurių galima mėšlą taisyti, ir kurie neišmanančiam ukininkui be naudos pražūsta.

Pelenai, suodžiai iš pečių, šarmas, vanduo, kuriam drabužius skalbė, visokios šiukšlės (sąšlavos) tai viskas sodžiuose dažniausiai išbarsto ir išsipila ant kelio, arba ant kiemo. Toks darbas liudija tik apie tamsumą ir nišmanimą mūsų ukininkų ir jų pačių. Nės šarme, pelenuose, sodžiuose yra dalys labai reikalingos žemės trąšumui, lygiai naudingos žemei, kaip ir pats mėšlas. Už tai visokios šiukšlės, pelenai, šarmas reikia rinkti, pilti į vieną vietą, idant paskui galima būtų išnešti ir papilti ant dirvos. Neturtingi žmonės turenti tik mažą dalelę žemės, galėtų lengvai visokiais tokiais daigtais, kuriuos ant nieko paverčia, pagerinti savo žemę.

Štai kokią patarmę duoda vienas apie ukę gerai išmanantis žmogus. Kiekvienas ukininkas, katram ištikrųjų rupi ką daugiausiai turėti pelno nuo savo laukų, turi visupirmo kur nušaliai iškasti plačią neperdaug gilią duobę. Duobės apačią iškloti storai šiaudais ir paskui versti į ją: visokias šiukšles, nereikalingas žoles augančias patvoriais, ant griovių kraštų, ant ežių daržuose ir laukuose, žemę griovius iškopus, lapus nukritusius nuo medžių, pelenus, suodžius ir vis tai laistyti šlapumu surinktu per naktį

nuo žmonių gulenčių grįčioje, šarmu, vandeniū atlikusiu nuo drabužių skalbimo. Reikia ir žmonių mėšlą rinkti ir kart versti į duobę. Iš tokio maišimo pasidaro labai geras mėšlas, daug geresnis negu nuo blogai laikomų galvijų.

Kiekvienas ką vargingiausias įnamis gali sau tokią duobę pasitaisyti ir savo laukeliū tuom mėšlu nutrešti. Neturėdamas žemės gali paroduoti mėšlą iš duobės pasiturenčiam ukininkui. Tik nišmanėlis nepiks, nės kiekvienas išmincingas žmogus supras, kad kuo daugiau nutresis laukus, tuo daugiau jie išduos. Jau ir dabar tenka matyti, kaip visoki vargdiečiai siuntinėja savo vaikus mėšlą nuo kelių ir nuo ulyčių nurankioti. Paprotį tą galima pagirti, tik nereikia leisti rinkikams rinkti mėšlą plikomis rankomis. Geriausiai iduoti vaikams dvi šakeles, kuriomis galėtų paimti mėšlą ir idėti į pintinė. Kiteip vaikai pripranta prie bjauriausio nešvarumo ir užaugę neturi nė mažiausio išmanymo, kaip nešvarumas kenkia sveikatai.

Kaip užlaikyti mėšlą ir kaip įtaisyti mėšlyną.

Jau supratote, kaip reikia mėšlas barstyti sausa žeme, kaip maišyti su šiaudais, kaip visokios šiukšlės ne mėtineti, bet iš jų taisyti mėšlas taip reikalingas žemės nutrešimui.

Dabar pranešiu da, kaip laikyti mėšlą kol jį į lauką neišveža. Kiek yra gaspadorių kiemų mūsų sodžiuose arba akalicijose, kur visi kiemai pilni mėšlo ir šiukšlių, o pačiam viduryj stovi didelė duokianti bala. Žmogus pripratęs prie švarumo su prikľumo žiuri ant tokio kiemė. Pagal tai, kas yra kieme, kožnas sprendžia apie tai, kas yra grįčioj; o kaip esti grįčioj taip ir galvoj ir širdij ukininko. Tokiu budu svetimi žmonės, katrie per tokį sodą važiuoja iš tolesnio krašto, nelabai gražiai mislyja apie jo ukininkus ir visur apie juos apsako. Jeigu yra toks žmogus, katram visvien ar apie jį kalba gerai ar blogai, tai lai jis daboja nors dubį ir žemės derlingumą. Geras ukininkas neprivalo bile kaip mėšlą mėtyt ir pavelyti išgivadėti ant saulės; taip-gi turi daboti, kad vanduo neišplautų geresnių dalių iš jo. Mėšlas geriausiai išsidirba ir užsilaiko pastogėj, ypač kutėse, kur galvijai stovi. Galima butų jį ten užlaikyti lyg išvežant į lauką, jeigu mėšlo nepriaugtų perdaug. Kas nori mėšlą po galvijais ir po pastogę išdirbt, tas privalo statyti augštas ir vėjo perpučiamas kutes, o lubas padaryti taip, kad galima jas reikale pakelt augščiau. Prie tam mėšlą arklių ir avių reikia maišyti su galvijų mėšlu, nės, jeigu vienas gultų, tai eitu už nieką — labai uždžiusta ir sudega. Šiaudų ir sausos žemės kučių kratimui nereikia gailėties.

Iš tokių triobėsių, kokius dažniausiai stato pas mus, reikia mėšlą išmesti ir ant kiemo

užlaikyti; tik tai nelaikyti ji bile kur, bile kaip. Mėšlo užlaikymui ir taisymui priguli padaryti mėšlyną šiteip: ant diendaržio arba kur už triobų aprinkti tokią vietą, kad nesimestų kožnam į akis ir kad nebutų arti namų, bet arti kučių, kad lengva būtų išmesti ten arklių ir gyvuolių mėšlą. Toj vietoj iškasti duobę nuo mąsto arba dviejų gilumo, o platumo ir ilgumo tiek, kad ant kiekvieno gyvuolio išpultų ketvirtainis sieksnis. Jeigu gspadorius turi šiašetą suaugusių gyvuolių kartu su arkliais, tai mėšlynas privalo būti mažesnis, daug tokio ilgumo ir platumo kaip paprasta gričia. Iš vieno krašto mėšlynas turi būti nuožulnas, kad ant jo galima būtų užvažiuot, iš kitų pusių mėšlynas turi būti apipiltas žemėmis, kad laike lietaus ir pavasario palaidimo vanduo iš mėšlyno nebėgtų. Jeigu duobė iškasta ne molyne, bet kur žemė lengviai įtraukia srutas ir šlapumą, tai apačią ir kraštus mėšlyno reikia išgrįsti akmenimis, lentoms arba išplukti gana storai moliu. Prie to reikia da uždengt nuo saulės ir vėjo, o dėlto geriausiai yra medžiai susodinti iš trijų pusių: iš vakarų pietų ir rytų. Kartais triobos stovi teip, kad mėšlyną galima užlaikyti pauksmė: tada medžių nereikia sodyti. Mėšlą išmestą iš kutės ant tokio mėšlyno reikia išskirstyti, kad negulėtų ant vienos vietos, ir barstyti jį šiukslėmis, suodžiais, pelenais, sausoms žemėms ir t. t., kada amoniakas neišsivadėtų. Viską nereikalingą — lapus, žoles ir kitą galima mesti į mėšlyną, kad padaugyt mėšlą. Mėšlas mėšlyne neturi per daug išdžiuti, todėl karštam laike laistyti jį gyvuolių srutoms. Rinkimui srutrų, kurios labai žemę tręšia, reikia iškasti kitą duobę, žemoj vietoj ant diendaržio, kur šlapumas ir visokios srutos subėgti galėtų. Geriausiai, kad duobė būtų tuoj prie mėšlyno: tai neturi būti lomoj, bet duobėj atsakančio gilumo išpluktoj molio arba išdėtoj medžiais arba įstatyti į žemę kubilą. Jeigu kas gali, tai privalo iš kučių į tą duobę arba kubilą pravesti lovėlius, kad visas šlapumas lengviau į vieną vietą subėgti galėtų. Mėšlą sausą reikia laistyti atsakančiu indu, o geriausiai iš pliumpos laistyti. Visokius skystus nešvarumus, kurie susirenka namuose: pamazgas, samų, reikia išpilt ant mėšlyno.

Šali mėšlyno reikia padirbt uždaromą kamaraite arba nors padėti lieptus ant mėšlyno dėl žmonių. Ukininkas turi liepti visiems namiškims, kad neitų kur kitur tik tai ten (su reikalu). Tai yra svarbus daigtas; žmonių tręša duoda geriausį mėšlą. Mokinti žmonės išrokavo, kad vienas žmogus gali nutręsti kas metą gerą ketvirtainį margo ir jei išrokuoti ant piningu, tai išeina mažiausiai tris rubliai. Jeigu ukininkas turi namuose penkis užaugusius žmonius (ir visi eis ant mėšlyno, tai kasmet pribus tokiu

buđu gero mėšlo už penkiolika rublių, o žemė atsakančiai pasidarys išnašiasnė.

Korespondencijos.

Iš Suvalkų gub. Į mus kraštą jau keli metai atkeliauja daug darbininkų iš Maskolijos. Pereitą pavasarį tankiai galima buvo matyti partijos po 50 ir daugiau darbininkų. Apie Suvalkus ešą kacapų darbininkų apie 500. Vilkaviškyje teip-gi yra ne mažai — bene 150. Mus žmonės irgi gauna dirbt drauge su kacapais, bet atlieka tik prasčiausius darbus ir gauna menkesnį uždarbį už kacapus. Sienas ir pamatus išveda vien tik kacapai. Musiškiai, sako, suvis ne tinka prie statymo murų. Dagi mus meisteriai — mulioriai nemoka teip dirbt, kaip kacapai. Jei tai teisybė, tai gėda but musų darbininkams! — Maskoliški kailadirbiai irgi geriaus už lietuvius kailius išdirba. S.

Iš Naumiesčio pav. Suvalkų gub. Zyplių valščius, Sintautų ir dalis kitų valščių jau metai provojasi su Zyplių dvaru už girias. Žmonės nor uždėti areštą ant Zyplių girių, iš kurių jiems priguli servitutas ant medžių tiltams statyt. Po atliuosavymu nuo baudžios žmonės palikta buvo tiesa naudotis iš girių. Zyplių dvaro yra padarytas su žmonėmis kontraktas da prieš atliuosavimą nuo bandžios (1851 m.) Pagal tą kontraktą išpuola, kad dvaro laukuose tiltai bus statomi ir atnaujinami dvaro kaštu. Prie Zyplių dvaro tuomet prigulėjo 1200 ukininkų. Dėlto yra gana didelis žemės plotas apgyventas tų ukininkų. Sako toje apygardoje ešą apie 50 tiltų. Jeigu žmonės laimėtų, tai dvarui būtų gana didelė pragaistis, nės dvaras turėtų paliaut pardavinėjęs medžius iš savo girių. Norėdamas saviškai elgtis su giria, dvaras turėtų pirma atsikratyti nuo servitutų. O tai ne mažai kaštuotų. Dabar Zyplių dvaras naikyte naikina girią. Sako, kad kas metą Zyplių dvaras parduoda girių ant 150 000 rublių; daugiausiai medžių išleidžia Nemuņu ir Prusus. Gerai būtų, kad prisidėtų prie provos kuodaugiausiai žmonių ir nepasigailėtų aukauti nors po mažai ant žygių ir kitu išlaidų. Vilties laimėjimo neturėtų nustoti žmonės, nės kamisorių dalykas yra ginti žmones ir daboti, kad jų dvarai ne skriaustų. S.

— Štai pabaigoj liepos mėnesio žada atsilankyti į Suvalkų guberniją naujas Varšavos general-gubernatorius kunigaikštiz Imeretinskis. Nors nuo tokių ponų nedaug mes gero galime tikėtis, nors prieš juos mums žeminties nēr-ka, vienok vertėtų ir čionai nepražiopsot mums to atsitikimo. General-gubernatorius skaitosi vyriausiu krašto viršininku, nuo jo stačiai priguli ir žandarai. Tai-gi galima but pabandyt

pasiskųst ant žandarų darbu ir sykiu perstatyt general-gubernatoriui žodžiu arba da geriaus prašymu, kaip mus kankina su lietuviškomis knygomis visoki žandarai ir policijos valdininkai. Pertai, lietuviai Suvalkų gubernijos pasirupinkit nusiųst pas pravažiuojanti kunigaikštį savo išrinktusius, idant pasakytų jusų vargus jam!

K. L.

Iš Naumiesčio pav. (Suval. gub.) Pabaigoje kovo mėnesio 1897 metų pasikorė vienas pavieto valdininkėlis pravardė Ganenka, jisai buvo prie dalies priėmimo i kariuminę akрутų. Mat tasai maskoliukas apgaudinėdamas žmones ėmė nuo jų neva už išliuosavimą nuo kariuminės piningus, bet atsitiko teip, kad paėmė nuo vieno ir vyrą vis-gi i kariuminę paėmė. Tada žmogus lerumą pakėlė ir ėmė skųsties visur, kad su juom teip apsiėjo. Gal but nieko ir nesakęs, jeigu nors piningus but tasai maskoliukas sugražinęs. Ale jau jo jie buvo paleista. Tada vyrukas matydamas savo akyse Siberiją, galą sav pasidarė. Teip bent ein iš miesto gandas. Gal ir neviskas tiesa, ale da ant to ne galas. Su Ganenka išvien ėjo žydai, ypač du — nekursai Savlanskis ir Blumbergas. Reikia žinot, kad jeigu jau pilnai yra priimtų akрутų, tai kiti, ypač vėliaus stoja arba pagauti, irgi imasi, ale vietoj jų paleidžia iš tarnaujančių kariuminė, ypač paimtus su lygotomis (davaidais). Tai-gi Ganenka kartais visu mėnesiu ir ankščiau žinojo, keno parėjo eilia grįžti iš kariuminės. Apie tai pranešdavo tiems žydams, o jie nuvažiudavo pas žmogų i kaimą ir pažadėdavo išimti sunų iš kariuminės. Žmogus, žinoma, su noru sutikdavo, duodavo žydui, kiek sudėdavo, piningų, ir vyras pareidavo iš kariuminės. Kur-gi nepareis, kad jis ir be skatiko turėjo but liuosas. — Darydavo da ir kitaip Ganenka susitaręs su šaltyšiais ar vaitais — vietoj vieno sveiko vyro pristadydavo po tą pačią pravardę kitą netinkantį i kariuminę, ką ir komisija atliuosadavo jį. — Dabar eina tyrinėjimas, kurį veda žemskių viršininkas, ale tai žmogus ėsas ne gudrus. Eina gandas, kad tie žydai ir Ganenka dalydavosi tokiu budu surinktais piningais ir su augštesniais valdininkais.

Iš kilo ant viršaus da ir kitoki mūsų valdininkų šposai. Einant per pavieta kariuminei reikia jai duoti padvados. Daleiskime iš viso reikia 10 padvodu. Viršininkas-gi rašo vaitui, kad pristatytų 25 padvadas. O ėia darbymetė! Žmogus bevėlyja korą užmokėt, o ne važiuot. Tada viršininkas arba vaitas nusamdo padvadu, jei nepritenka, nors apie 10 visados prirenka nuo žmonių. O tik tiek ir reikėjo. Už kitas-gi 15 nuima nuo žmonių po kelis rublius, neva už pasamdymą. Vaitai

suprantama žino tai, bet prieš viršininką turi tylėti.

— Atėjau i bažnyčią ant švento Kryžiaus atlaidų, tai buvo 3 dieną gegužės mėnesio. Jau apie vatią pamačiau, kad policija-žandarai ir žemskiai siute siuva ant ulyčiu. Mislyju sav iš karčiamos žiurėdamas, kas-gi tai jiems pasidarė, ko jie laksto lyg pasiutę. Ugi prieš pačią sumą, žiuriu, apstojo vieną neregį ubagą, Joną Dubinską ir ėiupi-nėja; iškratė kišenius pastatė prie jo žemskį ir nuplėškėjo i jo gyvenimą šnipinėt. Paskui dasižinojau, kad rado apie keletą maldaknygų ir vieną knygelę šėip sav vardu *Lietuvos Gaspadinė*. Tuom pačiu laiku pamačiau bevežant žydo vienarklyje vežimelyje apsėsta dvieju ar triju žemskių ir kitą visų pažystamą ubagėlį Antaną Baltrušaitį, paprastai Antaniuku vadinamą. Jis ant vienos tik kojos vaikščioja, kita skylėta ėsant. Tai-gi ir jį iškratė ant ulyčios nusivežė i namus jo i Meištu kaimą. Paleistas paskui Antaniukas papasakojo, kad žandarai ir žemskiai iškratė visus jojo padėjimus ir vis liepė pasakyt, kur jisai lietuviškus laikraščius laiko. Jokiu laikraščių vienok nė-rado tie pragaro tarnai, sujieškojo tik apie 700 abrozėlių šventų su lietuviškomis maldelėmis, apie 20 suviršum didesnių sieninių abrozų iš Prancijos, ale šventų, apie 15 lietuviškų jau panešiotų knygučių nekaltos įtalpos, 2 lenkiškas maldų knygas, visą pundą laiškų iš Amerikos. Tai viską surinko ir pasiėmė nusinešė, o nuo Antaniuko paėmė jo „knygutes“ ir pašpartą, patigi paleido.

Gaila, kad tai per sumą tie nevidonai buvo darbavęsi, kada žmonės bažnyčioje. Kitaip butų turbut pelnę už savo pragariškus darbus nuo žmonių, kas nevertai! Navatnas daiktas! Vagys, peštukai, plėšikai, visoki apgavikai varo savo darbą po akių policijos ir jiems nieko, o ėionai du nekalti žmonės draskomi policijos už tai, kad parduoja žmonėms nekaltus abrozėlius ir maldaknyges! Argi tai nuo tų abrozėlių ir maldaknygių gali pražuti maskolių visa viešpatystė!

Kas-gi toliaus bus už tai tiems žmonėms? Žinunai sako, kad bus juodu atiduoti po sudu už kontrabandą, užmokės kelis rublius koros ir povisam. Ne, vyručiai! Dabar po Rosijos valdžia kur-kas geriaus yra vogti, užmušinėt, klėtis plėšt, apgavinėt kitus, nėg lietuviškas knygas arba abrozėlius pardavinėt! Vyr'ai, siųskime pas ciecorių prašymus, kad mums pavylyta but lietuviškas knygas turėt! Tegul gmino sueigos daro nutarimus, kad ju vaikus mokslinyčiose mokintų ant lietuviškų knygų su lietuviškomis litaromis! Reik ant galo visas pajiegas pastatyt lietuviams, kad tik išreikalaut nuo valdžios lietuvišką spaudą!

Šimtarankis.

Iš Vilkaviškio. 15 d. Gegužės mėn buvo padaryta krata pas Kriščiuninkes ir pas S. Grajauską. Šiuom tarpu darė kratą žemskių načalninkas su bulmistrų, policijos sekretorium ir 4 žemskiais. Sako, kad buvo užskusta vyresniaujam žemskuii Suslovui. Bet kas užskundė, vėliaus išsiaiškys. Pas Kriščiuniutes rado daug dvasišių apysenių knygų, bet jų neėmė. Jieškojo knygų labai rupestingai; žiūrėjo į pastoges, kišo nosį į visokius užkaborius, daigtais dagi žemę kasė. Toks rupestingas jieškojimas prigulėjo vienintėliai nuo prastų žemskių po Suslovo komandą. —

— Apie buvusią pas Juozą Strimaitį kratą du štai, ką kalbos. Kiti sako, kad skundas išėjęs ne nuo Čižaucko, bet nuo Kveilio lietuvininko (pačtoriaus), kuris norėdams išsiteisinti išdavęs, daug žmonių. Pas Strimaitį apriė 5 maldinių knygų radė Kražių knygelę ir porą laikraščių. —

— Nesenei policija sugriebė žydelką Sorę Šulman, kuri jau nuosenei gydo žmones ir pardavinėja jiems vaistus. Žemskiai padarė pas ją reviziją ir rado apie 15 bunkučių visokių skystymų. Teip-gi pasisekė žemskiams atimti nuo vieno ligonio jos duotus lašus, už kuriuos ji buvo nulupus nuo žmogaus 1 rub. 50 kap. Visus vaistus pavieto biuras nusiunte į Suvalkus peržiūrėt. Žydelka labai nusigandus. Butų gerai, kad ją syki gerai pabaustų ir atgrasintų nuo žmonių apgaudinėjimo. Sako, bruka žmonėms visokius bjaurius daiktus ir ima už tai didelius piningus. O tarpe mus žmonių da daug yra mulkių, ką tiki į žydelkos vaistus. Sako, kad ta pati žydelka žiurinti ir į šlapumą norėdama nuduoti išmanančią. Bet paskutiniam laike ima jau žmonės susiprasti ir laiko ant juoko žydelką ir žmones, ką į ją tiki. Vieną sykį viens juokdarys numėšė Sorei savo šlapumą, ir pasakė, kad tai pačios ėsą. Sorė žiūrėjo, žiūrėjo į skystimą atsiminė, iš kur yra ta boba ir ant galo pasakė: „niu šičia roda, tad tavo boba greit gimdys.“ S.

— 15 d. gegužės m. buvo Vilkaviškyje krata pas kurpių Juozą Strimaitį. Kratą darė ne Kalvarijos, bet Marjampolės žandarų viršininkas Vonsiackis, nės, sako, krata turėjo but padaryta ant karštų pėdų ir ne buvo kada šaukti Kalvarijos žandarų viršininką. Ant kratos buvo teip-gi prokuratorius ir keli prasti žandarai. Pas kurpių rado apie 15 knygų ir laiškų iš Amerikos. Kokios buvo knygos ir po kiek eksempliorių vienokių, nežinau, bet Strimaitis buvo žandarų išgabentas į Kalvariją.

Strimaitį apskundę meistariai Čižauckas už tai, kad Strimaitis nenorėjo palikt Čižaucką savo namuose ant kito meto. Matyt, kad žandarams buvo išpasakota ir buvo pasakyta, kur

jis laikė knygas. Žandaras nuėjo į kluoną ir pradėjo žiurinėti kulus. Viename kulyje buvo paslėptos knygos. Žinoma, tas knygas prirašė prie Strimaicio. Bet galėjo ir kitaip pasekti knygos į kulį: galėjo kits kas inešti tą kulį į kluoną (kad ir pats Čižauckas), arba galėjo kas per apsirikimą parduot kulį su knygomis. Ak tai yra galimas daiktas. Nežinia kaip teisyssis Strimaitis. Iš viso atsitikimo vis-gi liudniaus tai, kad musų tarpe yra da daug judošių, kurie dėlei vieno tik keršto stengiasi pasakandyt artymą. Ir da giriasi, katalikais ėsą!

— Nė žandarai, nė žemskiai, nė visa rusų palicija, ant galo, mus įprapulti varo, bet mus pačių viengenciai lietuviajdanešikai ir šnipukai! Butinai reikalinga tokius šunsnukius persekioti, niekinti ir teip „pamokinti“, kad ir kitiems tokiems butų baisu danešimais užsimti. — Girdėt dabarnykštis Starapolės žandarų viršininkas Vonsiackis net pusėtinai brangiai moka už parodymą, kas turi lietuviškus laikraščius ir knygas. — Teip vienam vaikinui siulyta už tai 20 rublių; už pabėgusį Kancierių paskirta buk 150 rubiu! — Musų žandarai gan noriai klauso visokių danešimų. Reik pasinaudot iš to. Reik tyčia jiems danešimus rašyti ant ko-nors, kas tikrai tuomtarpu nieko užginto neturi. Lai trankosi sav kratyt bereikalingai — tegul nors nedykai nuo ciecoriaus piningus ima! Na ir darbo daugiaus jie turės, ir žmonės prie kratų ir prie žandarų pripras!

Maskolių valdžia prieš lietuvius pakėlė vainą —, net su kraujo praliejimu ir užmuštais žmonėmis. Tai šen, tai ten girdėt sumuštus knygų nešikus parubežinių sargų, tai kartais išgirsti numirus ką pasodidą už lietuviškas knygas Kalvarijoj ar kitam kalinyje, apie išvežtus į tolymas šalis — nēr ką nė kalbėt — jų dabar daugybė! Ant mus lietuvių užpuolė maskolių valdžia ir prisispyrus nori mus iš-naikyt! Ar mes einam prieš maskolius? ar mes smaugiam ar pjaujam juos? Už ką jie užpuolė ant mus?

Kaip ten nebutų, mes turime gintis kaip įmanydami. Nesigint mums prieš maskolius — tai didelis griekas butų! Sm. K.

— Ne prošali čionai paminėti, kad abelnai musų žmonės perdaug greit lenkiasi iš kelio prieš visokius viršininkus ir apicierus. Žiemą, kada kelias siauras, sniego iki kaklui ir prasi-lenkt labai bjauru, musų žmonelės susitikę kokį šlipuotą paputžandį dažnai su baime suka į gilų sniegą kartais sunkiai apkrautus savo vežimus, praleisdami lygiu keliu lengvas roges tų išdykelių.

Ant kelio visi lygus — kiekvienas važiuojantis turi lygią tiesą užimti dešinę pusę kelio! Tegul, kiek nori keikia sau priverstū prasi-lenkt

į šalį tie ponai, o vis-gi jais apsileisti žmogui neverta.

Kada mes atsikratysime nuo tos aklos baimės prieš visokius ponus! Tai da vis matyt baudževos liekana! R.

Alytus, Suv. gub. Pranešame liudną naujieną, juog netekome vieno gero žmogaus. Apie vidurį birželio mėnesio tapo iškeltas iš Alytaus į gilumas Rosijos — į Niežino miestą, Černigovo gub. kunigas Dargis. Perna pavasari vienas žmogus sugautas su lietuviškomis knygomis prisipažino gavęs jas per kun. Dargį. Padaryta krata pas kunigą; sako, atrasta pusėtinai visokių lietuviškų knygelių; apart to kunigo prisipažinta, kad jis buvo davęs anam knygų nešikui laiškeli, pagal kurį šis ir gavo žinomos vietos knygas. Žandarai laiškeli savo rankosė neturėjo, pertai kunigas bereikalingai prisipažino. Dabar parėjo nuo ministerio, išsiųsti kun. Dargį ant trijų metų į miestą Niežiną ir atiduoti po policijos priežiūrą. Tai mat, kaip rusų valdžia naikina gerus žmones.

Iš Mariampolės pav. Lietuvininkas paktorius areštuotas Mariampolėje su knygomis, bjauriai elgiasi. Sako, kad ikiol dėlei jo kvailų pasakų padaryta apie 30 kratų. Nesenei buvo 4 kratos Mokoluos (netoli Mariampolės). Bet iš tų kratų žandarai ne ką naudoje. Girdėt kalbant, kad Lietuvininkas išduodas kitus tikėdamas pats atsivaduoti. Šitą kvailą viltį įkvėpė jam patys žandarai, kurie tankiai naudojasi iš melagyščių. Jau ne syki jie teip elgėse su areštuotais lietuviais ir ne syki da bandys nauties iš visokių melagyščių, kvaili lietuviai ne pažįsta vilką avies kailyje. Šitai reikia gerai mums įsitęmyti ir nē kiek ne tikėti savo prišams. Nusikaltėlis, išsiteisina, bet da įstumia savę į didesnę nelaimę, pratęsia „sledstvą“ isipainioja į tarpą kitų kaltininkų, kiti kaltininkai gal imt pasakoti apie išdaviką ir t. t. Tokiu budu „sledstva“ susipainioja ir kaltininkai gauna tupēt kalinyje. —

— Mariampolėje atsiradus naujam žandarų načalnininkui Vonsiakui žandarai pradėjo kabintis prie maldinių knygų. Vienu tarpu žandarai atėmė nuo dviejų merginų maldines knygas. Tai baisiai sueržino kitas merginas ir, sako, atsirado tokių drąsių, kad net emė žandarams kaišiot po nosią knygas. Iš to matyt, kad jau vėlu yra užginti maldų knygas. Jau mes jas vartojame nē žandarų, nē žemskių, norint visi gerai žino, kad jos yra užgintos.

Ak, jau dabar paliovė kabinėsi ir prie kitų dvasiškių knygų, jeigu tos knygos ne paskirtos pardavimui (platinimui) t. y. jeigu visokių knygų yra tik po 1 eksempliorių. Tas pats bus ne užilgo ir su svietiškomis, jeigu tik jos

teip bus paplitusios, kaip ir dvasiškos. Jau ir dabar kaip kur ne užgrėbia senų svietiškių knygų, norint jos butų užrubežyje spaudintos. Tik ne tingesime skaityt, o greit pamatysime, kaip mus priešiai ims ilsti be šnipinėdami ir pradės jieskoti tik tokių knygelių, kurios valdžią užgauna. Sm.

— Tarp mūsų vaikinų baigusių 4—6 klasas gimnazijos arba Veiverių mokyklą yra gan daug jieskančių darbo kancelarijose. Vienok visas geresnes vietas valdžia stengiasi atiduoti maskoliams.

Mariampolės pavieto biuro sekretorium buvo uždėtas vienas sliesoritis Zacharovas, neką pramokęs rašyti. Tai yra žmogus toks, kuris kiekvienam dalyke stengėsi, ištraukti nuo žmogaus pinigų. Gana ilgai jam gerai sekėsi, ir žmogus jau puikiai buvo įsitaisęs. Nors algos gaudavo tik 450 rubl. ant metų, ale gyvendavo teip, kaip turintys bent kokį pusantro tukstančio rublių. Ir buvo jam gerai, iki pats ant savęs neužtraukė nelaimės.

Jievaravo valscius rinko vaitą. Pirmutinis kandidatas ant tos vietos buvo Treigys. Zacharovas buvo siųstas valdžios, prižiūrėti tuos rinkimus. Pasišaukęs Treigį į kabinariuką, įsai pareikalavo 200 rubl. Tasai atsakė neturis. „Tai duok nors 100 rubl.“ Ir tiek, sako, neturiu. „Na tai nors 50 rubl. duok!“ Ir to, sako, negaliu duoti. „Tai nebūsi vaitu! Kaip savo ausų, nematysi tu vaitavimo savo!“ — suriko maskolius. Žmonės išgirdę Zacharovą reikalaujant nuo Treigio pinigų, išiveržė per duris ir maskoliuką teip gražei sugrumdė, juogei dvi dienas sirgdamas gulėjo. Gal but ant to ir pasibaigė viskas, bet Zacharovas pasiskundė viršininkui, kad žmonės jį sumušė. Prasidėjo dasekinėjimas, ir išsiaiškino, kad Zacharovas nuo Treigio pinigų reikalavo . . . ir paprašė grįžti prie sliesorystės . . .

Pasirodė jau vargšą pasijieskoti sav kitos vietos, arba vėl ant kelių tokių maskoliukų, kad prie tarnystos iš jų mažai naudos, ale prie ėminų kyšių tai jie pereina visus.

— Žandarai mus tai jau visai pasiuto. Vazinėja jie dieną ir naktį. Tik vienam gegužio mėnesyje padarė jau apie 30—40 kratų. Teisybė, nelabai ką randa. Ale žandarų viršininkas tvirtai tikisi atsiženklyti prieš savo vyriausybę ir apturėti medalį. Tik žmogui ikišiol nelabai sekasi. O tuo tarpu jau perkunas supykęs du syk spyrė į jį; bet nepataiko — abu kartu įtrenkė kelis sieksnius šalyj jo. Bet jeigu mus lietuviai įpyks, tai pataikys jam geriaus už perkuną, ir laimės jis nuo inirtusių vyrų ne vieną medalį ir žvaigždę.

Kiek darbo turi žandarai ir prokuratorius, gali matyt iš to, kad Mariampolės vice-prokuratorius jau neturi laiko, užsiminėti sudo daly-

kais, ir i sudą jau atsiuntę kitą vice-prokuratorių, o musiškis tik važinėja dieną ir naktį ir tik krato, tik krato Supyks, kad nieko neranda, jie ima i kalinį visai nekaltus žmones. Nesenei paėmė Mariampolės pirklį Vitkauską. Jau seniau rašiau, kad pas jį buvo krata, bet kadangi buvo tada nieko neradę, tai jo nepaėmė. Bet tarp jo popierių jir laiškų rado surašą 46 pravardžių. Tai yra sarašas jo krautuvės reikaluose. Zandaras-gi sako, kad tai esąs surašas sąnarių draugystės „Sietynas“, kuriuos jis turis sugaudyt. Iš šalies žiurint tai ta karė mūsų žandaro prieš šmeklas gana juokinga, ale kam reik pakelt ant savo kailio tokius žandarų tyrinėjimus, tai suvis nejuokai.

Jau žandarų mus mieste pasirodė per mažą, jis parsikviete da 6 i pagelbą ir važinėja dabar Vonsiackis (pravardė žandarų viršininko), iki negaus medalio, arba ausiuks kur sprandą, arba ne uždės jam patys lietuviai orderio ir žvaigždžių, nuo kurių nereiks jau jam užsiimt daugiaus šuns tarnysta.

Prie galo atkreipių akis nekaltai nukentėjusių nuo žandarų žmonių, kad bent pareikalautų nuo valdžios atlyginimo už visokias gaisatis ir žygius ir kad skųstusi už visokius žandarų ne pagal įstatymus pasielgimus.

Podraugei tai leidžia prašymus i ciecorių, i ministerius, i vyskupus ir i popiežių, idant rupintusi sugrąžinti lietuvišką spaudą.

Reikia mums rėkt, kad visi girdėtų mūsų kančias!

V.

Iš Kybartų valsčiaus Vilkav. pav. Ties Lauckaimus upėj Širvintoje prigėrė nesenei 2 žydai emigrantai, kurios buvo apsiėmęs perleisti i aną pusę slapčia vienas Lauckaimo ukininkas E. Susiderėjo pas E. 5 žydai ir kiekviens pažadėjo jam už perleidimą po 7½ rubl. Atsiėmęs pinigus išviršaus E. nusivedė juos ties uk. Racevyčium (Plikų) upės patvinusios butą. Bet ties brastomis buvo da galima išbrist. Tik ant nelaimės pats vadovas buvo girtas ir akys šnapso aptemdintos ne galėjo gerai atsimiti, ties katrą vietą yra brasta. E. parodė tokią vietą kur ir nupuolus vandeniui ne gali iškaket. Keturi žydėliai greit nusirėdė ir tikėdami i vadovo žodžius šoko i gelmę, pasiėmę pundus i rankas.

I pundus teip-gi buvo susidėję pinigus (apie 11 šimtų rub.) Netoli krašto tuo pagavo juos sukuriai ir išitraukė tolyn. Pundus reikėjo paleist ir gelbėti gyvastį. Du iš jų stengė išplaukti i Prusų pusę, kiti du nuskendo.

Likęs šioj pusėje ne žinojo ką daryt ir drebėdamas iš baimės tupėjo pasislėpęs ant upės kranto. Vadovo jau ne buvo matyti. Prašvitus suėmė likusį emigrantą parubežės sargai ir nuvarė jį i kardoną. Ant sledstvos

išsiliudyjo viskas. Išsigelbėjusieji nuo paskandos 2 žydėliai nubėgo nuogi pas Prusų ukininkus prašyt drabužių ir teip-gi papasakojo visą atsitikimą. Pradėta jieškot paskendėlių. Iš mus pusės susivažiavo vaitas šaltyšius, parubežės apicieras, keli žalnieriai ir užsisėdę ant laivo ėmė graibyt po dugną upės, kad surasti paskendėlius ir daigtus. Ties perleidimo vietą surado vieną paskendėlį ir kelines, kuriose buvo idėta 100 rublių. Kitas paskendėlis buvo toli nuėštas vandenio ir atrastas ties giraitė (netoli Naumiesčio). Atrastas ties giraitė paskendėlis jau yra palaidotas, o ištrauktasis Lauckaimyje da ne palaidotas ir guli ant laivo. Dabot lavoną ateina žydėliai iš Naumiesčio. Sako, busenti sekėja, kad persiliudyti, ar ne buvo kartais tyčia padarytas smertis. Parubežės sargai tuo sušuko jieškot vadovo. Užklupo iš pradžių ant Racevyčiaus (Plikio), bet neužilgo ėmė kalbėt apie tikrąjį kaltininką šito atsitikimo. Tikrąjį kaltininką parodė patys žydėliai. Kas iš to bus, toliaus pamatysime, SI.

Visokios žinios.

Jurių giluma Kaip ant sausos žemės yra kalnai ir pakalnės, teip yra ir po vandeniu jurių ir didžjurių. Pereitą metą garlaisvis Penguin'as su kapitonu A. F. Balfur'u atrado Didžiamjame Didžjuriyje tris didžiausias gelmes: viena turi 9392 metrų*) gilumo, kita 9415 m. trečia 9186 m. Prilyginus metrą prie mus mąstų pasirodys, kad gelmės tos turi apie 1½ (pusantros) mylios gilumo. Vidutiniška jurių giluma turi 3803 metrų.

Karčiamų mažiausiai yra Norvegijoje; ten 1 karčiama išpuola ant 6600 gyventojų. Tuom tarpu Prusuose 1 karčiama išpuola ant 203 gyventojų, Rumunijoje 1 karčiama ant 166, Belgijoje ant 36 gyventojų. Pas mus bene bus daugiau, karčiamų nė Belgijoje.

Kas ilgiau gyvena, ar turtingi ar varg-dieniai? Iš surinktų žinių apie ilgumą amžiaus žmonių matyt, kad vargas kenkia sveikatai ir sutrumpina amžių žmogaus. Nepersenei tokias žinias apgarsino Peterburgo Statistikos Biuras, kuris paskirstė visus Peterburgo gyventojus i 7 grupas pagal brangumą samdomų vietų.

1. Iš tų, ką moka per 100 rubl. randos miršta 140 iš 10000 žmonių.
2. Iš tų, ką moka 70—100 rubl. randos miršta 170 iš 10000 žmonių.
3. Iš tų, ką moka 50—70 rubl. randos miršta 200 iš 10000 žmonių.
4. Iš tų, ką moka 40—50 rubl. randos miršta 233 iš 10000 žmonių.

*) metras yra prancuziškas mąstas, truputį didesnes už mus uolaktį (mąstą).

5. Iš tų, ką moka 30—40 rubl. randos miršta 277 iš 10000 žmonių.
6. Iš tų, ką moka 20—30 rubl. randos miršta 294 iš 10000 žmonių.
7. Iš tų, ką moka mažiau kaip 20 rubl. randos miršta 303 iš 10000 žmonių.

Iš tų žinių matyt, kad tų, ką moka per metus mažiau kaip 20 rubl. randos, miršta daugiau kaip 2 syk tiek, kiek turtingųjų, ką moka per metus per 100 rublių randos. Daugiausiai miršta nuo džiovos ir nuo skilvio ir žarnų ligų. *Sm.*

Įstatymai apie kaimų darbininkus. Rosijos valdžia nesenei apgarsino užmanymą įstatymų apie kaimų darbininkus. Primename, kad tai da nēr įstatymas, bet tik užmanymas įstatymo. Šiuom tarpu to užmanymo niekas neprivalo klausyt. Bet gal neužilgio tasai užmanymas pavirsti į įstatymą ir tada reikės kaimo darbininkams ir samdytojams jų prie to prisitaikyt. Tai-gi paklauskite, koks tai yra tas užmanymas.

Darbininkai turi išsiimt nuo vaito arba staršinos tam tikras knygytes, kur užsirašo suderėjimas su samdytoju. Knygytes gauna dykai, gerbinio mokesčio už jas nėra. Už suderėjimą be knygytės samdytojas ir samdininkas baudžema sėdėjimu arešte iki 3 dienu. Jeigu samdytojas žinodamas, kad darbininkas yra jau suderėjęs su kitu samdytoju, priims darbininką ant darbo, tai už tai samdytojas gali but pasodytas į areštą iki 2 nedėlių ir da turi anam samdytojui atlyginti. Bet jeigu samdytojas paverž darbininką ipatingu budu nuo kito, tai už tai apart atlyginimo anam už pragaištį da gauna arešto iki vienam mėnesiui.

Jeigu samdytojas pasibaigus suderėjimo rakui neatiduos darbininkui knygytės, tai baudžiamas už tai kora iki 100 rublių areštu iki vienam mėnesiui; apart to turi užmokėt darbininkui dvigubai už kiekvieną dieną neteisingai užlaikyto laiko. Už paslėpimą darbininko policijos jieškomo samdytojas gauna arešto iki 3 dienu arba mokėt kora iki 15 rubl. Darbininkas nepristojęs laiku arba atsitraukęs nuo darbo nelaiku gauna arešto iki 1 mėnesiui. Neteisingai pasakę, kad pametę knygytę, arba tyčia sunaikinęs knygytę, darbininkas gauna sėdėt iki 1 mėnesiui arba mokėt kora iki 100 rublių. Už nepaklusnumą, peštynęs, statumą samdytojaus turtuose darbininkas gauna sėdėt iki 1 mėn. Už sugadinimą tyčia samdytojaus padarų, prietaisų ir gyvuolių darbininkas baudžiamas areštu iki 3 mėnesių.

Už metimą darbo susikalbėjusių darbininkų neišėjus laikui suderėjimo, kad priversti samdytoją pakelti mokesį, kaltininkai baudžiama: pravadryiai sėdėjimu iki 1 mėnesiui arba kora

iki 100 rublių, kit-gi sėdėjimų iki 2 nedėlių arba mokėjimu kora iki 50 rublių. Jeigu toksai streikas buvo per didelę darbymetę, tai kora pakyla iki 3 mėnesių sėdėjimo dėl pravadryų ir iki vienam mėnesiui dėl kitų darbininkų.

Jeigu darbininkas negali užmokėt kora sudo paskirtos, tai įsirašo į jo knygytę ir pirmutinis samdytojas turi nusiųst valdžiai uždarbį darbininko dėl atpildymo nuspręstos kora; nepadaręs to samdytojas patsai atsako už tai.

Samdytojas gali užlaikyt iš darbininko uždarbio už šiuos prasikaltimus: praleidimas darbo per girtuoklystę, atsitraukimas darbininko be daleidimo samdytojaus nuo darbo, statumas ir nepaklusnumas priešais samdytoją, sunaikinimas padarų ir turtų samdytojaus ir priėmimas svetimo darbo.

Samdytojai turi apsieit su darbininkais lengviai ir teisingai, neturi tiesos versti juos imti užmokėsti javais, daiktais, tavorais, piningų vietoj. Apsirgusiems darbininkams samdytojai turi duoti kiek galint pagelbą ir reikale pristatyt juos į ligonbutį arba į vietą jų buvimo.

Kaip matome, tai tasai užmanymas išeina kuone pilnai ant naudos samdytojams ir ant nuskriaudimo darbininkams. Žinoma iki da jis pastos įstatymų, tai gali apturēt didelės permainas, vienok ant tikro galima iš augšto spēt, kad darbininkams naudos iš jo nebus. Ukininkai vienok apturės tulus pragumus pabaust savo samdininkus. *K. L.*

Atsakymai redakcijos.

Sutaisytojui straipsnelio „Medaus maistingumas.“ Ne bus patalpinta, nors kalba pusėtina, bet permažai žinių.

Ukininkei. „Apie mėslo rinkimą ir mėslyno užvedimą“ spaudiname. Prašom daugiau.

Piningus ir laiškų į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Herrn Dr. Bruažis, Tilsit (Ostpreussen).

Turiny.

Naujos žabangos. — Keli žodžiai apie orą. — Simukas ir Magdūtė (Pabaiga). — Paveikslėlis iš gyvenimo. — Apie ukininkų draugystes. — Apie „mėslo rinkimą ir mėslyno užvedimą. — Korespondencijos: Iš Suvalkų gub.; Iš Naumiesčio; Iš Vilkaviškio; Alytus; Iš Mariampolės pav.; Iš Kybartų; Visokios žinios; Atsakymai redakcijos; Adresas.